

Σχεδιο Δρασης για την Πρωιμη Παιδικη Παρεμβαση στην Ελλαδα

αναθεωρημενη Εκδοση Ιανουαριος 2024

Τεχνική Υποστήριξη για την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων για την υποστήριξη ανάπτυξης υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής πρώιμης παιδικής παρέμβασης στην Ελλάδα

Συμφωνία επιχορήγησης αρ. 101048313

ΔΗΛΩΣΗ ΑΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Οι πληροφορίες και οι απόψεις που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο είναι του/των συντάκτη/συντακτών και δεν αντανακλούν αναγκαία την επίσημη άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν εγγυάται την ορθότητα των δεδομένων που περιέχονται στο παρόν έγγραφο. Ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ούτε οποιοδήποτε πρόσωπο που ενεργεί για λογαριασμό της μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Αρχικός τίτλος σύμφωνα με το σχέδιο διαχείρισης έργου

Το Σχέδιο Δράσης για την ΠΠΠ στην Ελλάδα αντιστοιχεί στα παραδοτέα του έργου D5.2: «Οδικός χάρτης για την ΠΠΠ στην Ελλάδα» και D5.3: «Νομοθετική πρόταση για την ΠΠΠ στην Ελλάδα», στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 5: «Οδικός χάρτης για την ΠΠΠ στην Ελλάδα».

Αναγνώριση συνεισφοράς & Δικαιώματα

Απόδοση προέλευσης: Παρακαλούμε να χρησιμοποιείτε την εξής παραπομπή για αυτό το έργο: European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD), Βρυξέλλες, 2024

Copyright: Copyright © EASPD 2024. Με την επιφύλαξη παντός νομίμου δικαιώματος. Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή, η αποθήκευση ή η εισαγωγή κανενός τμήματος αυτού του εντύπου σε σύστημα ανάκτησης χωρίς την προηγούμενη άδεια των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων.

Πίνακας περιεχομένων

Συνομογραφίες	5
Πρόλογος	6
Εισαγωγή	7
Οικογενειοκεντρική ΠΠΠ: ορισμός και αξίες	10
Γλωσσάρι βασικών όρων	12
1. Διατομεακή συνεργασία προς ένα ολιστικό σύστημα οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ	14
2. Χρηματοδότηση και βιωσιμότητα	18
3. Έγκαιρος εντοπισμός και παραπομπή	22
4. Παροχή υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ	30
5. Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα	35

Συντομογραφίες

ΓΔ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ: Γενική Διεύθυνση Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΠΕΦ: Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα

ΠΠΠ: Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση

EASPD: European Association of Service providers for Persons with Disabilities (Ευρωπαϊκή Ένωση παρόχων υπηρεσιών για άτομα με αναπηρίες)

ΕΟΠΠΕΠ: Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων & Επαγγελματικού Προσανατολισμού

ΕΟΠΥΥ: Εθνικός Οργανισμός Υπηρεσιών Υγείας

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΠΟΥ: Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης

ΙΥΠ: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού

ΚΔΑΠμεΑ: Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Ατόμων με Αναπηρία

ΚΕΔΑΣΥ: Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης

ΥΠΠΕΘ: Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

ΥΠΥ: Υπουργείο Υγείας

ΥΠΕΣ: Υπουργείο Εσωτερικών

ΥΠΟΙΚ: Υπουργείο Οικονομικών

ΥΠΕΚΥΠ: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

ΥΠΕΚΑ: Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο: Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας

ΜΚΟ: Μη κυβερνητική οργάνωση

ΜΑΑ: Μηχανισμός Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

UNICEF: United Nations Children's Fund

Πρόλογος

α πρώτα έξι χρόνια της ζωής ενός παιδιού θεωρούνται ως τα πιο κρίσιμα για την ανάπτυξή του. Αποτελεί επίσης μια σημαντική περίοδος της ζωής, για να βοηθήσουμε τα παιδιά με αναπτυξιακή καθυστέρηση ή αναπηρία ή με κίνδυνο αναπτυξιακής καθυστέρησης ή αναπηρίας να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Τα οφέλη της Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης (ΠΠΠ) έχουν τεκμηριωθεί διεξοδικά. Ως εκ τούτου, το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας έχει αναλάβει το καθήκον να δημιουργήσει ένα ολοκληρωμένο σύστημα υπηρεσιών ΠΠΠ.

Το Σχέδιο Δράσης για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να υποστηριχθεί η ανάπτυξη υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης στην Ελλάδα, είναι αποτέλεσμα εκτεταμένης διαβούλευσης με φορείς της κοινωνίας των πολιτών και θα αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη ενός επιστημονικά τεκμηριωμένου πολιτικού και νομοθετικού πλαισίου από το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.

Η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για την ΠΠΠ θα βασίζεται σε τρεις κύριους πυλώνες. Πρώτον, θα πρέπει να δημιουργήσουμε έναν συντονισμένο μηχανισμό που θα διασφαλίζει τον έγκαιρο εντοπισμό των παιδιών με αναπτυξιακή καθυστέρηση ή αναπηρία ή με κίνδυνο αναπτυξιακής καθυστέρησης ή αναπηρίας. Δεύτερον, είναι αναγκαίο να θεσπίσουμε σαφώς καθορισμένα πρωτόκολλα σχετικά με τις υπηρεσίες και τις συνιστώμενες πρακτικές

που πρέπει να προσφέρουν οι πάροχοι ΠΠΠ. Τρίτον, χρειαζόμαστε ένα σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης, το οποίο θα εγγυάται ότι οι υπηρεσίες ΠΠΠ είναι υψηλής ποιότητας, αποτελεσματικές και ικανοποιούν τις ανάγκες των οικογενειών και των παιδιών.

Η θέση των θεμελίων για την υγιή ανάπτυξη των παιδιών και η παροχή στήριξης, ώστε να ευημερούν τα παιδιά κατά τα πρώτα έτη της ζωής τους είναι κεφαλαιώδους σημασίας για το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας. Η εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για την ΠΠΠ, αν και θέτει αρκετές προκλήσεις, αποτελεί την κορυφαία μας προτεραιότητα και είμαστε πολύ αισιόδοξοι για τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματά του και τον θετικό αντίκτυπο που θα έχει στα παιδιά.

Η Υπουργός Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας

Σοφία Ζαχαράκη

Εισαγωγή

Στο ελληνικό Σύνταγμα, την ύψιστη πηγή δεσμευτικού δικαίου στην Ελλάδα, τα παιδιά αναγνωρίζονται ως κάτοχοι δικαιωμάτων, που δικαιούνται ειδική φροντίδα από το κράτος. Ωστόσο, παρά το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο για αυξημένη προστασία των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών με αναπηρία, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά προβλήματα με την εφαρμογή του. Οι νομικές διατάξεις είναι διάσπαρτες σε πολλαπλές νομοθετικές ή άλλες κανονιστικές διοικητικές πράξεις, οι οποίες κάθε φορά ρυθμίζουν συγκεκριμένα θέματα και τροποποιούν ή ακόμη και καταργούν προηγούμενες.

Η πρώιμη παιδική παρέμβαση (ΠΠΠ) έχει αναδειχθεί σε υψηλή προτεραιότητα για την ελληνική κυβέρνηση τα τελευταία χρόνια. Στο πλαίσιο της εφαρμογής μιας στρατηγικής αποϊδρυματοποίησης, οι ελληνικές αρχές αναγνωρίζουν όλο και περισσότερο τη σημασία ενός ισχυρού συστήματος ΠΠΠ για τα παιδιά με αναπτυξιακές καθυστερήσεις ή αναπηρίες ή με κίνδυνο αναπτυξιακών καθυστερήσεων ή αναπηριών και τις οικογένειές τους, προκειμένου να ενισχύεται η ανάπτυξη και η ένταξή τους στην κοινωνία.

Το παρόν Σχέδιο Δράσης εκπονήθηκε ως παραδοτέο 5.2 του έργου «Technical Support to implement reforms to support the development of family-centred early childhood intervention services in Greece» – (γνωστό επίσης ως ECI Greece) με διάρκεια από τον Σεπτέμβριο του 2021 έως τον Ιανουάριο του 2024. Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Μέσου

Τεχνικής Υποστήριξης και υλοποιείται από την European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD) σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (ΓΔ Μεταρρυθμίσεων) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τη συνεργασία και την υποστήριξη εθνικών και διεθνών ενδιαφερόμενων φορέων.

Αυτό το Σχέδιο Δράσης θα οδηγήσει στην ανάπτυξη ενός επιστημονικά τεκμηριωμένου πλαισίου πολιτικής και νομοθεσίας για την οικογενειοκεντρική ΠΠΠ στην Ελλάδα. **Βασίζεται στα αποτελέσματα που προέκυψαν από προηγούμενα παραδοτέα του έργου και, ειδικότερα, στην Έκθεση χώρας, η οποία αποτυπώνει την τρέχουσα κατάσταση της ΠΠΠ στην Ελλάδα, και το μονοετές πιλοτικό πρόγραμμα που περιλάμβανε εκπαίδευση και εφαρμογή¹ του προτεινόμενου οικογενειοκεντρικού μοντέλου σε επτά παρόχους υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης.**

Η μεθοδολογία για την ανάπτυξη αυτού του Σχεδίου Δράσης βασίζεται σε μια συμπαραγωγική και διατομεακή προσέγγιση με τη συμμετοχή βασικών εμπλεκόμενων μερών από τον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών, της παιδείας και της υγείας σε μια σειρά διαβουλεύσεων, που οδηγούν σε συναινετικό αποτέλεσμα και ανοίγουν τον δρόμο για την επίσημη έγκριση.

Η Οικογενειοκεντρική Πρώιμη Παιδική Παρέμβαση (ΠΠΠ) είναι μια προσέγγιση υποστήριξης των παιδιών με αναπτυξιακές καθυστερήσεις ή αναπηρίες, η οποία τοποθετεί την οικογένεια στο επίκεντρο

¹ Η πιλοτική εκπαίδευση και εφαρμογή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου ECI Greece σε επτά επιλεγμένους παρόχους υπηρεσιών ΠΠΠ στη διάρκεια του έτους 2022-2023 (Παραδοτέο 2.3 «Πιλοτική εφαρμογή υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ»). Τους παρασχέθηκε υποστήριξη για να εφαρμόσουν νέες οικογενειοκεντρικές διαδικασίες, να μετρήσουν τον αντίκτυπό τους και να ενεργήσουν ως πρωτοπόροι για άλλες υπηρεσίες και για εθνικές νομοθετικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Για να διασφαλιστεί η συνέχεια αυτής της διαδικασίας, συνιστάται οι εν λόγω πάροχοι υπηρεσιών ΠΠΠ να συμμετέχουν διαρθρωτικά και να ζητείται η γνώμη τους κατά την εφαρμογή τόσο του επερχόμενου Πιλοτικού Προγράμματος που θα χρηματοδοτηθεί μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ όσο και του παρόντος Σχεδίου Δράσης.

της λήψης αποφάσεων και της παροχής υπηρεσιών, αναγνωρίζοντας τις ειδικές

γνώσεις και εμπειρίες τους όσο αφορά τη ζωή του παιδιού τους. Περιλαμβάνει συνεργατική και ολιστική υποστήριξη, με στόχο την ενδυνάμωση της οικογένειας και τη συμμετοχή της σε όλες τις πτυχές της φροντίδας και της ανάπτυξης του παιδιού τους. Στόχος του Σχεδίου Δράσης ΠΠΠ είναι να διατυπώσει συγκεκριμένους στόχους, ορόσημα και δράσεις, ώστε την επόμενη τριετία η Ελλάδα

να κινηθεί προς ένα σύστημα οικογενειοκεντρικής πρώιμης παιδικής παρέμβασης, το οποίο θα εξασφαλίζει έγκαιρο εντοπισμό, παραπομπή και υποστήριξη για όλες τις οικογένειες με παιδιά με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης.

Το προβλεπόμενο σύστημα πρώιμης παρέμβασης θα χαρακτηρίζεται από σαφείς ρόλους και αρμοδιότητες για όλους τους εμπλεκόμενους, θα τοποθετεί τις οικογένειες στο επίκεντρο ενδυναμώνοντας τους κύριους φροντιστές των παιδιών, θα βασίζεται στην έρευνα και θα ενημερώνεται από επιστημονικά δεδομένα, θα παρέχεται κυρίως σε φυσικά περιβάλλοντα και θα καλύπτει ολόκληρο τον κύκλο της πρώιμης παρέμβασης από τον προληπτικό έλεγχο και την αξιολόγηση έως την ανάπτυξη, την εφαρμογή και την παρακολούθηση ενός Εξατομικευμένου Προγράμματος Οικογενειακής Υποστήριξης (ΕΠΟΥ) και,

τέλος, τον σχεδιασμό της μετάβασης από την ΠΠΠ στα επόμενα περιβάλλοντα, όπως τα γενικά και τα ειδικά σχολεία².

Το χρονοδιάγραμμα αυτού του Σχεδίου Δράσης καλύπτει μια περίοδο, η οποία συμπίπτει σε μεγάλο βαθμό με την εφαρμογή ενός ευρύτερου «Πιλοτικού Προγράμματος Πρώιμης Παρέμβασης»³, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) της ΕΕ⁴ και αναμένεται να διαρκέσει από τις αρχές του 2024 έως τα τέλη του 2025. Το έργο ECI Greece και ιδιαίτερα το Σχέδιο Δράσης για την ΠΠΠ φιλοδοξεί να διευκολύνει την εφαρμογή του «Πιλοτικού Προγράμματος Πρώιμης Παρέμβασης» που χρηματοδοτείται από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), παρέχοντας ένα κατάλληλο πλαίσιο και στόχευση των προγραμματισμένων δράσεων. Από την άλλη πλευρά, το χρηματοδοτούμενο από τον ΜΑΑ πρόγραμμα εξασφαλίζει μια σταθερή ροή χρηματοδότησης στη διάρκεια της υλοποίησής του για διάφορες δράσεις που περιγράφονται στο παρόν Σχέδιο, όπως παρατίθενται στους σχετικούς πίνακες παρακάτω.

Αυτό το Σχέδιο Δράσης αποσκοπεί να είναι ένα δυναμικό έγγραφο με δέσμευση για την επίτευξη μετρήσιμων στόχων, ενώ ταυτόχρονα να προσαρμόζεται κατά περίπτωση και να εξελίσσεται, ώστε να ενσωματώνει νέα επιστημονικά στοιχεία, βελτιωμένα δεδομένα και διδάγματα.

² Οι υπηρεσίες ΠΠΠ θα πρέπει πάντα να προωθούν την ένταξη των υποστηριζόμενων παιδιών στην κοινότητα και στα γενικά σχολεία

³ Το έργο αφορά τη θέσπιση Πιλοτικού Προγράμματος Πρώιμης Παρέμβασης για παιδιά ηλικίας μηδέν (0) έως έξι (6) ετών με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή διαταραχή ή με αυξημένη πιθανότητα ανάπτυξης τέτοιων διαταραχών, καθώς και των οικογενειών τους, με στόχο τη διασφάλιση και την ενίσχυση της ανάπτυξης του παιδιού και τη στήριξη της οικογένειας του παιδιού, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης του παιδιού και της οικογένειας και την αποφυγή της περιθωριοποίησής τους. Τα κριτήρια επιλεξιμότητας για τους παρόχους που θα χρηματοδοτηθούν για να προσφέρουν υπηρεσίες ΠΠΠ περιλαμβάνουν την ύπαρξη διεπιστημονικής ομάδας, την ανάπτυξη εξατομικευμένου σχεδίου λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών και την παροχή των υπηρεσιών τους κατά προτίμηση στο φυσικό περιβάλλον του παιδιού.

⁴ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον ΜΑΑ, ανατρέξτε στη σχετική ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility_en

Οικογενειοκεντρική ΠΠΠ: ορισμός και αξίες

Η επιστήμη δείχνει ότι, από νευροβιολογική άποψη, τα βιώματα των παιδιών από τη σύλληψη μέχρι το έκτο έτος τους διαμορφώνουν την υγεία, την ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής τους, καθώς και πως οτιδήποτε συμβαίνει αυτά τα πρώτα χρόνια μπορεί να έχει διαβίου επιπτώσεις. Επιπλέον, ο τρόπος με τον οποίο ανατρέφουμε τα παιδιά σήμερα θα καθορίσει τον κόσμο στον οποίο θα ζούμε αύριο. Ως εκ τούτου, η επένδυση στα πρώτα έτη της ζωής του ανθρώπου δεν αποτελεί πολυτέλεια, αλλά οικονομικά και κοινωνικά κρίσιμο παράγοντα για μια ευημερούσα κοινωνία.

Ότι είναι κρίσιμο για τα παιδιά χωρίς αναπηρία είναι ζωτικής σημασίας για τα παιδιά με αναπηρία ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης. Η οικογενειοκεντρική πρώιμη παρέμβαση δεν ενισχύει απλώς τις δεξιότητες και τις ικανότητες του παιδιού και της οικογένειας, αλλά μπορεί επίσης να αλλάξει ριζικά τα δεδομένα για την ανάπτυξη και την κοινωνική ένταξη του παιδιού. Ο έγκαιρος εντοπισμός και ο συντονισμός των πόρων της οικογένειας και της τοπικής κοινότητας που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών αυξάνουν τις δυνατότητες του περιβάλλοντος να φέρει αλλαγή. Η πρόσβαση σε υποστηρικτικές υπηρεσίες ΠΠΠ και στην εκπαίδευση κατά τα πρώτα χρόνια μπορεί να μειώσει τις περιοριστικές συνθήκες και να αυξήσει σημαντικά τις δυνατότητες των παιδιών με αναπηρία ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης.

Η δημιουργία ευκαιριών μάθησης για τα παιδιά και τις οικογένειες μέσα από τις σχέσεις και τα βιώματα στα φυσικά πλαίσια της ζωής τους θα έχει σημαντική θετική επίπτωση στις προοπτικές τους,

αποτρέποντας την ιδρυματοποίηση των παιδιών και τον μη αναγκαίο χωρισμό των οικογενειών που διατρέχουν κίνδυνο. Η ενίσχυση των ικανοτήτων των γονέων και των φροντιστών προάγει την αυτοπεποίθησή τους και καλλιεργεί τη θετική αλληλεπίδραση και τη συναισθηματική σύνδεση μεταξύ του παιδιού και των γονέων. Τα παιδιά ευδοκιμούν σε σχεσιακά περιβάλλοντα όπου ο συντονισμός, η δέσμευση και η ανταποκρισιμότητα των γονέων ενθαρρύνονται και υποστηρίζονται από επαγγελματίες της ΠΠΠ. Αυτή είναι η ουσία της ΠΠΠ και αποτελεί σημαντική μεταστροφή από τον τρόπο με τον οποίο παρέχεται και ερμηνεύεται η πρώιμη υποστήριξη γενικά. Το θέμα δεν είναι πλέον να επικεντρώνονται οι επαγγελματίες αποκλειστικά στο παιδί. Αλλά επαγγελματίες, οικογένειες και τοπικές κοινότητες να συν-δημιουργούν και να βελτιστοποιούν περιβάλλοντα που επιτρέπουν την σημαντική συμμετοχή των οικογενειών στην ανάπτυξη του παιδιού τους. Οι γονείς αποκτούν τον δικαιωματικό ρόλο τους, ο οποίος είναι να είναι οι ειδικοί στη ζωή του παιδιού τους, ενώ τα επίσημα και ανεπίσημα δίκτυα κοινωνικής υποστήριξης της οικογένειας γίνονται επίσης παράγοντες αλλαγής.

Η ΠΠΠ συμβάλλει επίσης σημαντικά στη σχολική εκπαίδευση του παιδιού. Το World Report on Disability (Παγκόσμια Έκθεση για την Αναπηρία)⁵ υπογραμμίζει ότι η πρώιμη παρέμβαση μπορεί να μειώσει το επίπεδο μαθησιακής υποστήριξης που μπορεί να χρειάζονται τα παιδιά με αναπηρία ή αναπτυξιακές καθυστερήσεις ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακών καθυστερήσεων σε όλη την εκπαίδευσή τους και να διασφαλίσει ότι αξιοποιούν το δυναμικό τους στο μέγιστο βαθμό.

5 Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας & Παγκόσμια Τράπεζα. (2011). *World report on disability 2011*. (Παγκόσμια έκθεση για την αναπηρία 2011.) Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44575>

Επιπλέον, η πρόσβαση σε καθολικά διαθέσιμες, υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς υπηρεσίες ΠΠΠ αποτελεί το πρώτο βήμα μιας μακροπρόθεσμης διαδικασίας προς την κατεύθυνση της ενταξιακής εκπαίδευσης και των ίσων ευκαιριών για όλους σε μια συμπεριληπτική κοινωνία. Η ΠΠΠ μπορεί να μειώσει ή ακόμη και να εξαλείψει την αναπτυξιακή καθυστέρηση των παιδιών και των βρεφών, την ανάγκη για ειδική αγωγή στη σχολική ηλικία και να αυξήσει την αυτονομία τους.

Ο πρόσφατος νόμος 4997/2022, ο οποίος καθορίζει τις παραμέτρους εφαρμογής του προαναφερθέντος «Πιλοτικού Προγράμματος Πρώιμης Παρέμβασης» που χρηματοδοτείται από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και δημιουργήθηκε με βάση τις αρχές, τα ευρήματα και τις συστάσεις του έργου ECI Greece, ορίζει την πρώιμη παρέμβαση ως «πλέγμα εξατομικευμένων υπηρεσιών που παρέχονται με βάση την οικογενειοκεντρική προσέγγιση και παρέμβαση, για την πρόληψη ή την ελαχιστοποίηση των περιορισμών σε παιδιά που εμφανίζουν ή μπορεί να εμφανίσουν αναπτυξιακή καθυστέρηση ή αναπηρία και την προώθηση των δυνατοτήτων των παιδιών αυτών και της γενικής οικογενειακής ευημερίας».

Οι υπηρεσίες ΠΠΠ βασίζονται στις ανάγκες των οικογενειών και των παιδιών και θα πρέπει να παρέχονται στο φυσικό περιβάλλον του παιδιού με την ενεργό συμμετοχή των γονέων και των φροντιστών ακολουθώντας μια διαγενεακή προσέγγιση, δουλεύοντας ταυτόχρονα με τα παιδιά και τους ενήλικες στη ζωή τους. Περιλαμβάνουν την αξιολόγηση των αναγκών του παιδιού και των μελών της οικογένειας, τη δημιουργία εξατομικευμένων σχεδίων παρέμβασης,

την παροχή τακτικών υπηρεσιών ανάλογα με τις ανάγκες, συμπεριλαμβανομένης της λογοθεραπείας, της φυσικοθεραπείας και της εργοθεραπείας, των προγραμμάτων επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης, της ψυχοθεραπείας παιδιών-γονέων, της συμβουλευτικής προς τους γονείς και πολλά άλλα⁶.

Με λίγα λόγια, η οικογενειοκεντρική ΠΠΠ ανταποκρίνεται στις κρίσιμες ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών προάγοντας την ανάπτυξη και τη μάθηση, παρέχοντας υποστήριξη στις οικογένειες και συντονίζοντας τις υπηρεσίες και τους επαγγελματίες. Οι ποιοτικές υπηρεσίες ΠΠΠ:

- αναγνωρίζουν τον κεντρικό ρόλο της οικογένειας στη ζωή του παιδιού, ενδυναμώνοντας τους γονείς και τους φροντιστές να συμβάλλουν στη μάθηση και στην ανάπτυξη του παιδιού τους,
- προάγουν τη συμμετοχή όλων των παιδιών, ανεξαρτήτως των αναγκών τους, σε όλες τις πτυχές της ζωής με βάση τα δυνατά σημεία κάθε παιδιού, προάγοντας έτσι τη μάθηση σε φυσικά περιβάλλοντα, όπως οι καθημερινές ρουτίνες στο σπίτι και στην τοπική κοινότητα,
- χρησιμοποιούν τεκμηριωμένες προσεγγίσεις βάσει αποτελεσμάτων: Οι επαγγελματίες πρώιμης παιδικής παρέμβασης προσφέρουν υπηρεσίες που βασίζονται σε ερευνητικά και επιστημονικά στοιχεία,
- συνεργάζονται με καλά καταρτισμένους επαγγελματίες διαφόρων ειδικοτήτων και με διαφορετικό υπόβαθρο, για να καλύπτουν τις διαφορετικές ανάγκες κάθε παιδιού και να διασφαλίζουν ποιοτική ομαδική εργασία.

---

6 *Family-centred Early Childhood Intervention: the best start in life, Position Paper, EASPD, 2022*

Γλωσσάρι βασικών όρων

Έγκαιρος εντοπισμός: η διαπίστωση της παρουσίας αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης, με στόχο την έναρξη της ΠΠΠ το συντομότερο δυνατό.

Καθημερινή ρουτίνα: συνηθισμένες εργασίες, μικροδουλειές ή καθήκοντα που εκτελούνται τακτικά σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα. Συνήθης ή καθημερινή δραστηριότητα (φαγητό, μπάνιο, ντύσιμο κ.λπ.).

Αναπτυξιακοί κίνδυνοι: βιολογικές και ψυχοκοινωνικές συνθήκες που θέτουν σε κίνδυνο τη βέλτιστη ανάπτυξη. Οι βιολογικοί κίνδυνοι περιλαμβάνουν προβλήματα όπως η πρόωρη γέννηση, το χαμηλό βάρος γέννησης, ο υποσιτισμός, οι μολυσματικές ασθένειες και οι γενετικές διαταραχές. Οι ψυχοκοινωνικοί κίνδυνοι περιλαμβάνουν καταστάσεις όπως η φτώχεια, η κατάθλιψη της μητέρας, τα προβλήματα αλληλεπίδρασης των φροντιστών παιδιών, η απώλεια του κύριου φροντιστή, η ασθένεια ή/και το άγχος, η ιδρυματοποίηση, οι κοινωνικές διακρίσεις, η βία, ο εκτοπισμός και οι φυσικές καταστροφές. Οι αναπτυξιακοί κίνδυνοι μπορεί να είναι πολλαπλοί και συνδυασμένοι. Ένα παιδί σε κίνδυνο μπορεί να μην παρουσιάζει ακόμη δυσκολία ή καθυστέρηση.

Αναπτυξιακές καθυστερήσεις: Παιδιά με αναπτυξιακές καθυστερήσεις είναι όσα παιδιά βιώνουν σημαντικές αποκλίσεις στην επίτευξη των αναμενόμενων αναπτυξιακών ορόσημων για την ηλικία τους. Η καθυστέρηση μπορεί να είναι σε έναν ή περισσότερους από τους κύριους τομείς ανάπτυξης: κοινωνικοσυναισθηματική ανάπτυξη (ρύθμιση των συναισθημάτων, κατανόηση και ανταπόκριση στα συναισθήματα των άλλων κ.λπ.), γνωστική ανάπτυξη (γλώσσα, σκέψη κ.λπ.) και σωματική ανάπτυξη (περπάτημα, ορθοστασία, λεπτές κινητικές δεξιότητες κ.λπ.). Ένα ορόσημο είναι ένα

εύρος τυπικής ανάπτυξης από μια ηλικία σε άλλη, π.χ. το παιδί κάνει μερικά βήματα μόνο του από τον 9ο έως τον 15ο μήνα. Ένα παιδί με καθυστέρηση μπορεί να μην έχει αναπτύξει αναπηρία ακόμα.

Τα παιδιά με αναπηρίες περιλαμβάνουν παιδιά που έχουν μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, νοητικές ή αισθητηριακές παθήσεις, οι οποίες μπορεί να απαιτούν περιβαλλοντικές τροποποιήσεις και πρόσβαση σε θεραπείες ή/και βοηθήματα για τη διευκόλυνση των δραστηριοτήτων της καθημερινής τους ζωής και την πλήρη και αποτελεσματική μάθηση και συμμετοχή στην κοινωνία σε ισότιμη βάση με τους άλλους. Ένα παιδί μπορεί να έχει μεμονωμένες ή πολλαπλές λειτουργικές παθήσεις που επηρεάζουν την κινητικότητα, την επικοινωνία, τον δεκτικό και εκφραστικό λόγο και τη γλώσσα, την κατάποση και την πρόσβαση σε διατροφή ή ψυχοκοινωνικές παθήσεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τις σχέσεις του με άλλους.

Έγκαιρη παιδική αξιολόγηση: Είναι μια διαδικασία κατά την οποία χρησιμοποιούνται διάφορες στρατηγικές για τη συλλογή και την παροχή σε εκπαιδευτικούς, γονείς και οικογένειες κρίσιμων πληροφοριών σχετικά με τη μάθηση και την ανάπτυξη του παιδιού, καθώς και σχετικά με τις οικογενειακές ανάγκες, τις προτεραιότητες, τα δυνατά σημεία, τους στρεσογόνους παράγοντες και τις καθημερινές ρουτίνες, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των πολιτισμικών, κοινωνικών και φυσικών πλαισίων εντός των οποίων λαμβάνει χώρα η μάθηση και η ανάπτυξη. Ακολουθώντας μια οικογενειοκεντρική προσέγγιση, η αξιολόγηση γίνεται κυρίως με φιλικά προς την οικογένεια εργαλεία, όπως η βασισμένη στις ρουτίνες συνέντευξη (Routines-based Interview, ο ορισμός περιλαμβάνεται στο γλωσσάριο).

Εξατομικευμένο Πρόγραμμα Οικογενειακής Υποστήριξης (ΕΠΟΥ): Το ΕΠΟΥ είναι ένα έγγραφο που αναπτύσσεται από μια διεπιστημονική ομάδα μαζί με την οικογένεια και το παιδί και βασίζεται τη συνολική πρώιμη παιδική αξιολόγηση καταγράφοντας τους στόχους της οικογένειας και τα αποτελέσματα για την ίδια την οικογένεια και την ανάπτυξη του παιδιού της. Παραθέτει τις υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης που θα βοηθήσουν καλύτερα στην επίτευξη αυτών των αποτελεσμάτων και περιγράφει πότε, πού και πώς θα παρασχεθούν αυτές οι υπηρεσίες.

Φυσικό περιβάλλον του παιδιού: Οποιοδήποτε μέρος όπου το παιδί και η οικογένεια διαβιούν, παίζουν και μαθαίνουν. Περιλαμβάνει περιβάλλοντα όπως το σπίτι, ο χώρος φροντίδας τους παιδιού, κάποιο συγγενικό σπίτι, το πάρκο κ.λπ., υλικά που μπορούν να υπάρχουν στο φυσικό περιβάλλον του παιδιού, όπως παιχνίδια, βιβλία, κούνιες, κουτάλια, καρεκλάκι μωρού κ.λπ., πρόσωπα με τα οποία μπορεί να αλληλεπιδρά το παιδί όπως γονείς, αδέρφια, συγγενείς, φίλοι, γείτονες, δάσκαλοι, δραστηριότητες που ενσωματώνουν τα ενδιαφέροντα και τις ρουτίνες του παιδιού και της οικογένειας, όπως φαγητό, μπάνιο και ντύσιμο, αναψυχή όπως παιχνίδι, ανάγνωση και συμμετοχή στην κοινότητα, όπως θρησκευτικές παραδόσεις, εορτασμοί, πολιτιστικές πρακτικές, ψώνια και διάφορα μέσα μεταφοράς.

Παραπομπή: Γραπτό αίτημα για την παροχή θεραπειών ή/και οικογενειοκεντρικής πρώιμης παιδικής παρέμβασης στο παιδί.

Παρεμβάσεις βασισμένες στις ρουτίνες (Routines-based Interventions): Παρεμβάσεις που επικεντρώνονται σε φυσικές δραστηριότητες στην οικογένεια και στην καθημερινή ζωή του παιδιού.

Συνέντευξη βασισμένη στις ρουτίνες (Routines-based Interview): Μια ημιδομημένη κλινική συνέντευξη για την καθημερινή ζωή της οικογένειας με έμφαση στη συμμετοχή, στην ανεξαρτησία και τις κοινωνικές σχέσεις του παιδιού. Έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τις οικογένειες να αποφασίσουν σχετικά με τα αποτελέσματα/ τους στόχους για τα εξατομικευμένα σχέδιά τους, να παρέχει εκτενή και διεξοδική περιγραφή της λειτουργίας του παιδιού και της οικογένειας και να δημιουργεί άμεσα μια θετική σχέση μεταξύ της οικογένειας και του επαγγελματία.

Υπερεπιστημονικό μοντέλο υπηρεσιών ΠΠΠ (Transdisciplinary model of ECI services): Μια προσέγγιση των υπηρεσιών ΠΠΠ που χαρακτηρίζεται από την κατανομή ρόλων πέρα από τα όρια ειδικοτήτων, ώστε η επικοινωνία, η αλληλεπίδραση και η συνεργασία να μεγιστοποιούνται μεταξύ των μελών της ομάδας. Η υπερεπιστημονική ομάδα χαρακτηρίζεται από τη δέσμευση των μελών της να διδάσκουν, να μαθαίνουν και να συνεργάζονται για την παροχή συντονισμένων υπηρεσιών. Ένα βασικό αποτέλεσμα μιας υπερεπιστημονικής προσέγγισης είναι η ανάπτυξη κοινού οράματος ή «κοινού νοήματος» στην ομάδα βασικό μέλος της οποίας είναι η οικογένεια.

1. Διατομεακή συνεργασία προς ένα ολιστικό σύστημα οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ

Εισαγωγή

Οι υπηρεσίες Πρώιμης Παιδικής Παρέμβασης στην Ελλάδα παρέχονται επί του παρόντος από ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων, τα οποία διαχειρίζονται κυρίως οι τομείς της κοινωνικής πρόνοιας, της υγείας και της παιδείας. Παρόλο που όλες αυτές οι υπηρεσίες στοχεύουν να παρέχουν στα παιδιά και τις οικογένειές τους το καλύτερο δυνατό ξεκίνημα στη ζωή, κάθε μία ακολουθεί και υιοθετεί διαφορετικές αρχές, πρωτόκολλα, πλαίσια και πρακτικές. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ασυνέχεια και την ανομοιογενή ποιότητα των υπηρεσιών.

Τόσο οι επαγγελματίες όσο και οι οικογένειες που ασχολούνται με την ΠΠΠ στη χώρα τόνισαν ότι μερικές από τις σημαντικότερες προκλήσεις προκύπτουν από (α) τον κατακερματισμό των υπηρεσιών που απευθύνονται σε παιδιά και τις οικογένειές τους, (β) την έλλειψη συντονισμού και αποσαφήνισης των ρόλων και των ευθυνών μεταξύ των φορέων και των υπηρεσιών που διαθέτουν σύστημα ΠΠΠ και (γ) τη συνολική έλλειψη εθνικής πολιτικής και ποιοτικών προτύπων για υπηρεσίες που προορίζονται για οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας (κυρίως κάτω των 4 ετών) με αναπηρίες ή αναπτυξιακές καθυστερήσεις που χρειάζονται υποστήριξη. Πρόσφατες ερευνητικές και πολιτικές πρωτοβουλίες σε διεθνές επίπεδο αναδεικνύουν τη σημασία του σχεδιασμού συνεκτικών προσπαθειών για την παροχή τόσο στα

παιδιά όσο και στις οικογένειές τους ενός ευρέος φάσματος ευθυγραμμισμένων και συντονισμένων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, καθώς η καλή υγεία, η άμεση παροχή φροντίδας και οι ευκαιρίες για προσχολική εκπαίδευση είναι εξίσου σημαντικές για την ανάπτυξη ενός παιδιού (World Health Organization et al., 2018)⁷.

Ως εκ τούτου, η Ελλάδα πρέπει να επενδύσει στον σχεδιασμό ενός πολυτομεακού συντονιστικού μηχανισμού για την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών, με ένα σαφές σύστημα συνεργασίας μεταξύ όλων των συναρμόδιων υπουργείων: του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο)⁸, του Υπουργείου Υγείας (ΥΠΥ), του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΠΕΘ) και ενδεχομένως του Υπουργείου Εσωτερικών (ΥΠΕΣ) λόγω της αρμοδιότητάς του για τους δήμους σε τοπικό επίπεδο, και ένα σχέδιο για τη μετάβαση σε ένα ολιστικό σύστημα ΠΠΠ που θα διασφαλίζει την αποτελεσματική χρήση των πόρων.

⁷ https://cdn.who.int/media/docs/default-source/mca-documents/child/eecd/sr_caregivin_interventions_eecd_jeong_final_05mar2020_rev.pdf?sfvrsn=5d74c5ac_7

⁸ Το υπουργείο που ήταν υπεύθυνο για την πολιτική ΠΠΠ στην Ελλάδα μέχρι τις εκλογές του Ιουλίου 2023 ήταν το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΥΠΕΚΥ). Με τη νέα κυβέρνηση, το ΥΠΕΚΥ διασπάστηκε στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΥΠΕΚΑ) και στο Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας (Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο). Έκτοτε, η πολιτική ΠΠΠ εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο.

Ο στόχος αυτού του κεφαλαίου είναι να προσδιορίσει τα βήματα που απαιτούνται για την επιτυχή μετάβαση από ένα κατακερματισμένο ιατροκεντρικό μοντέλο σε μια ολιστική οικογενειοκεντρική ΠΠΠ χωρίς αποκλεισμούς, η οποία θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες τόσο των παιδιών όσο και των οικογενειών. Η διαδικασία μετάβασης στο νέο ολοκληρωμένο σύστημα ΠΠΠ θα πρέπει επομένως να διευρύνει και να εμπλουτίσει τις υφιστάμενες προβλέψεις για εξατομικευμένες θεραπείες, να διαφυλάττει το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών, να προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματά τους και να προάγει την αξιοποίηση του πλήρους δυναμικού τους. Οι δράσεις που περιγράφονται παρακάτω φιλοδοξούν να το επιτύχουν καθορίζοντας μια σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων και ένα σύστημα συντονισμού μεταξύ των διαφόρων τομέων που εμπλέκονται σε όλες τις πτυχές της ΠΠΠ.

Στόχος

Να διασφαλιστεί μια επιτυχής μεταρρυθμιστική διαδικασία, με σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων και συντονισμό μεταξύ των διαφόρων τομέων που εμπλέκονται σε όλες τις πτυχές της ΠΠΠ.

Ορόσημα και δράσεις

1.1 Καθορισμός διαδικασιών συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ συναρμόδιων υπουργείων για την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας ⁹	Δείκτης
1.1.1 Δημιουργία μιας πολυτομεακής επιτροπής ΠΠΠ ¹⁰ για την επίβλεψη της εφαρμογής του Σχεδίου Δράσης για την ΠΠΠ και των διατομεακών εθνικών πολιτικών ΠΠΠ που απαιτούνται για τη δημιουργία ενός συνεκτικού συστήματος ΠΠΠ, με δύο υποεπιτροπές – μία υψηλού επιπέδου και μία τεχνική.	1ο έτος Μήνες 1-6	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο σε συνεργασία με ΥΠΠΕΘ, ΥΠΥ και ΥΠΕΣ	-Νομοθεσία που καθορίζει τη σύνθεση, τους ρόλους και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής ΠΠΠ. -Ετήσια έκθεση προόδου υψηλού επιπέδου.
1.1.2 Καθορισμός και συμφωνία των κατευθυντήριων αξιών κατά την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για την ΠΠΠ στην Ελλάδα.	1ο έτος Μήνες 4-6	Πολυτομεακή επιτροπή ΠΠΠ	- Έγγραφο αναφοράς σχετικά με τις αξίες και τους στόχους για την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για την ΠΠΠ και τη συνολική μεταρρύθμιση.
1.1.3 Καθορισμός σαφών καθηκόντων, αρμοδιοτήτων και διαδικασιών για την πολυτομεακή Επιτροπή ΠΠΠ και διασφάλιση συντονισμού με τις δράσεις στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης Εγγύηση για το Παιδί.	1ο έτος Μήνες 7-9	Πολυτομεακή επιτροπή ΠΠΠ	- Πρακτικά των πρώτων συνεδριάσεων της Επιτροπής όπου θα αναφέρονται τα καθήκοντα, οι αρμοδιότητες και οι διαδικασίες.

⁹ Το επίπεδο εκπροσώπησης των αρμόδιων αρχών για κάθε προτεινόμενη δράση θα συζητηθεί στις σχετικές συνεδριάσεις της Επιτροπής.

¹⁰ Σε αυτήν την πολυτομεακή επιτροπή ΠΠΠ, το Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο θα πρέπει να έχει συντονιστικό ρόλο και να περιλαμβάνει εκπροσώπους άλλων υπουργείων, όπως το ΥΠΠΕΘ, το ΥΠΥ και το ΥΠΕΣ (για τη διασφάλιση της σύνδεσης με τους δήμους και τις τοπικές κοινότητες), επαγγελματίες ΠΠΠ και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών. Για να διασφαλιστεί η ομαλή και συνεχής λειτουργία της πολυτομεακής επιτροπής ΠΠΠ, θα πρέπει να απαρτίζεται από συγκεκριμένα άτομα ως μόνιμα μέλη (π.χ. ακαδημαϊκούς με μακροχρόνια εμπειρία στην ΠΠΠ) και μέλη που συμμετέχουν με βάση τον τίτλο τους (π.χ. κάτοχος συγκεκριμένης θέσης σε υπουργείο). Η Επιτροπή θα πρέπει να αποτελείται από δύο υποεπιτροπές: η μία θα έχει τεχνικό ρόλο και θα απαρτίζεται κυρίως από μόνιμους δημόσιους υπαλλήλους από τα συμμετέχοντα υπουργεία και από εμπειρογνώμονες στον τομέα της ΠΠΠ, οι οποίοι θα κάνουν συγκεκριμένες εισηγήσεις, ενώ η άλλη θα είναι υψηλού επιπέδου και θα απαρτίζεται κυρίως από ανώτερους κρατικούς αξιωματούχους και αντιπροσωπευτικές οργανώσεις που θα λαμβάνουν τις τελικές αποφάσεις. Προτείνεται να συντάσσεται από την Επιτροπή μια έκθεση προόδου υψηλού επιπέδου σχετικά με την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης, η οποία θα δημοσιεύεται ετησίως. Η εν λόγω Επιτροπή θα πρέπει να συνδέεται ή να επικαλύπτεται εν μέρει με την Επιτροπή που προβλέπεται για την εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος ΠΠΠ του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας⁹	Δείκτης
1.1.4 Καθορισμός πρωτοκόλλων συντονισμού με σαφή κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων υπουργείων σχετικά με τον έγκαιρο προληπτικό έλεγχο, την αξιολόγηση, την παραπομπή, την παροχή και την παρακολούθηση των υπηρεσιών ΠΠΠ και τον σχεδιασμό της μετάβασης στην τυπική εκπαίδευση ¹¹ .	1ο έτος Μήνες 10-12	Πολυτομεακή επιτροπή ΠΠΠ	- Πρωτόκολλα συνεργασίας.

1.2 Καθορισμός των αρμοδιοτήτων και της λειτουργίας του μελλοντικού συστήματος ΠΠΠ και των βημάτων για τη μετάβαση στο νέο οικογενειοκεντρικό μοντέλο.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
1.2.1 Διεξαγωγή διαβούλευσης με ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα οικογενειών παιδιών ηλικίας 0-6 ετών με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης, σχετικά με την υποστήριξη και την κοινωνική προστασία που λαμβάνουν ή που τους λείπουν. ¹²	2ο έτος Μήνες 18-24	Πολυτομεακή επιτροπή ΠΠΠ	- Έκθεση σχετικά με τα αποτελέσματα της διαβούλευσης.
1.2.2 Με βάση τα αποτελέσματα του πιλοτικού προγράμματος ΜΑΑ και της διαβούλευσης με οικογένειες (1.2.1), συζήτηση και συμφωνία σχετικά με τον συγκεκριμένο τρόπο λειτουργίας του μελλοντικού οικογενειοκεντρικού συστήματος ΠΠΠ στην Ελλάδα, τα βασικά βήματα και το χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση και τη μετάβαση.	3rd year Months 25-30	Πολυτομεακή επιτροπή ΠΠΠ	- Έγγραφο ή γραφική απεικόνιση πληροφοριών που θα αντανάκλα μια συμφωνία αρχών, ορίζοντας την κατεύθυνση της μεταρρύθμισης.

¹¹ Οι υπηρεσίες ΠΠΠ θα πρέπει πάντα να προωθούν την ένταξη των υποστηριζόμενων παιδιών στην κοινότητα και στα γενικά σχολεία

¹² Η αξιολόγηση αυτή θα αποτελέσει επίσης τη βάση για τη δράση 2.2.1. Θα πρέπει να στοχεύει σε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα οικογενειών που θα συμμετάσχουν στο πιλοτικό πρόγραμμα ΜΑΑ και οικογενειών που δεν θα συμμετάσχουν. Θα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τη διαρκή υποστήριξη που λαμβάνουν και τα κενά όσον αφορά τις υπηρεσίες (διαθεσιμότητα, ποιότητα, προσβασιμότητα), τους οικονομικούς πόρους, την κοινωνική προστασία, καθώς και τις απόψεις των οικογενειών σχετικά με τη μελλοντική οργάνωση του συστήματος μετά τη μεταρρύθμιση.

2. Χρηματοδότηση και βιωσιμότητα

Εισαγωγή

Στην Ελλάδα, η χρηματοδότηση εξασφαλίζεται για μέρος των δραστηριοτήτων του συστήματος πρώιμης παρέμβασης, συμπεριλαμβανομένου του προληπτικού ελέγχου, της παροχής εξατομικευμένων θεραπειών, των κέντρων διημέρευσης και της εκπαιδευτικής υποστήριξης, τα οποία είναι δωρεάν ως επί το πλείστον για τους γονείς. Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται:

- Δωρεάν πρόσβαση στην προγεννητική και μεταγεννητική φροντίδα και τον προληπτικό έλεγχο για αναπηρίες, η οποία είναι διαθέσιμη για όλα τα παιδιά στην Ελλάδα μέσω του Εθνικού Συστήματος Υγείας.
- Ειδικές εξατομικευμένες θεραπείες¹³, οι οποίες καλύπτονται οικονομικά ως επί το πλείστον από τον Εθνικό Οργανισμό Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ). Στη σχετική Υπουργική Απόφαση¹⁴ προβλέπεται επίσης η συνταγογράφηση από παιδοψυχίατρους, αναπτυξιακούς παιδίατρους ή παιδονευρολόγους θεραπειών πρώιμης παρέμβασης¹⁵ για κάθε επιλέξιμο παιδί.
- Το δίκτυο Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Ατόμων με Αναπηρία (ΚΔΑΠμεΑ) παρέχει υπηρεσίες παρέμβασης και υποστήριξης για πολλά μικρά παιδιά (από 5 ετών και άνω) που έχουν ανάγκη εξειδικευμένης υποστήριξης και χρηματοδοτείται επαρκώς από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους.

Αφότου ενταχθούν τα παιδιά στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, όλες οι υπηρεσίες εντοπισμού, αξιολόγησης και εκπαιδευτικής υποστήριξης που τους παρέχονται είναι δωρεάν μέσω του εθνικού συστήματος παιδείας.

Ωστόσο, οι υπηρεσίες ΠΠΠ συχνά δεν χρηματοδοτούνται επαρκώς. Τα επιδόματα είναι συνήθως ανεπαρκή για την κάλυψη των πραγματικών δαπανών, με αποτέλεσμα οι οικογένειες να αναγκάζονται να συνεισφέρουν οικονομικά στις θεραπείες των παιδιών τους. Επιπλέον, ο αριθμός των θεραπειών που δικαιολογούνται καθορίζεται αποκλειστικά από τον τύπο της αναπηρίας χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι προσωπικές ιδιαιτερότητες και η ετερογένεια που παρουσιάζουν παρόμοιες κατηγορίες διάγνωσης και χωρίς να αξιολογούνται οι ανάγκες των οικογενειών.

Επίσης, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εξακολουθεί να μην είναι σε θέση να αντιμετωπίσει πλήρως και έγκαιρα τις αυξημένες ανάγκες των μαθητών του, καθώς βασίζεται εκτενώς στην ευρωπαϊκή χρηματοδότηση (κυρίως το ΕΚΤ+ με τη συγχρηματοδότηση από τον κρατικό προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων) για επαρκή αριθμό εκπαιδευτικών Ειδικής Αγωγής για παράλληλη στήριξη των μαθητών με διαγνωσμένες αναπηρίες.

Οι συνοδευτικές υπηρεσίες και παροχές, όπως η μουσικοθεραπεία, η εικαστική θεραπεία, η θεραπευτική ιππασία ή η υποστηρικτική τεχνολογία, δεν καλύπτονται από δημόσια χρηματοδότηση. Οι κατ' οίκον επισκέψεις, σημαντικές για κάθε σύγχρονο και ολιστικό σύστημα πρώιμης παρέμβασης, δεν ορίζονται σε κανένα σχετικό νομικό πλαίσιο και δεν χρηματοδοτούνται. Συνεπώς, δεν προβλέπονται και δεν είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση οι δαπάνες που είναι αναγκαίες για την πραγματοποίηση κατ' οίκον επισκέψεων, όπως τα έξοδα μετακίνησης ή η προμήθεια των αναγκαίων οχημάτων.

¹³ Οι ειδικές εξατομικευμένες συμπεριλαμβάνουν εργοθεραπείες, λογοθεραπείες, φυσιοθεραπείες, θεραπείες ειδικής αγωγής κ.λπ.

¹⁴ Υπουργική Απόφαση 80157/1-11-2018

¹⁵ Αλλά αν και μόνο από καθαρά θεραπευτική οπτική και για έως και 8-12 θεραπευτικές συνεδρίες εντός έξι μηνών για κάθε επιλέξιμο παιδί (οι οποίες μπορούν να επαναληφθούν).

Οι πάροχοι υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης πρέπει να

καλύπτουν τις ανάγκες συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης του προσωπικού τους με δική τους επιβάρυνση.

Οι πάροχοι ΠΠΠ δεν υποστηρίζονται οικονομικά για την παροχή υπηρεσιών εκτός της πόλης στην οποία βρίσκονται. Συνεπώς, οι οικογένειες που ζουν μακριά από τα αστικά κέντρα αντιμετωπίζουν υψηλότερα έξοδα μετακίνησης για να λάβουν διαγνωστικές ή υποστηρικτικές υπηρεσίες. Η δημόσια χρηματοδότηση δεν καλύπτει τη μετάβαση από τις υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης σε επακόλουθες υποστηρικτικές ή εκπαιδευτικές δομές, η οποία περιλαμβάνει την ανάπτυξη ενός σχεδίου μετάβασης και την καλή επικοινωνία μεταξύ των οικογενειών και των διαφόρων εμπλεκόμενων επαγγελματιών.

Δεν υπάρχει πρόβλεψη για χρηματοδότηση θεραπευτικών πρωτοκόλλων και υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης για παιδιά με προβλήματα ακοής και όρασης κάτω των 4 ετών, καθώς αυτά δεν περιλαμβάνονται στο νομικό πλαίσιο. Χρηματοδοτούνται μόνο ιατρικές επεμβάσεις.

Για να καλυφθούν αυτά τα κενά, υπάρχουν ορισμένες ευκαιρίες, συμπεριλαμβανομένου του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), όπου το Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο έχει συμπεριλάβει ένα πρόγραμμα για τη στήριξη δράσεων που σχετίζονται με την πρώιμη παρέμβαση. Το πρόγραμμα αυτό θα υλοποιηθεί από τις αρχές του 2024 έως το τέλος του 2025 και αναμένεται να καλύψει 1.635 ωφελούμενους με συνολικό προϋπολογισμό περίπου 32 εκατομμυρίων ευρώ. Επιπλέον, προβλέπεται η στήριξη των υπηρεσιών ΠΠΠ μετά το τέλος του 2025 με τη ένταξή τους στη ροή χρηματοδότησης του Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ). Επίσης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) μπορεί να υποστηρίξει την ανάπτυξη εργαλείων και παρεμβάσεων για την προσχολική ηλικία και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης Εγγύηση για το Παιδί στην Ελλάδα μπορεί ενδεχομένως

να συμπεριλάβει δράσεις για τη δημιουργία ενός συστήματος ΠΠΠ κατά την επερχόμενη αναθεώρησή του, καλύπτοντας τα υφιστάμενα κενά. Το σημερινό πλαίσιο δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες χρηματοδότησης για την ενίσχυση των υφιστάμενων υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης και την ανάπτυξη νέων που θα συμβάλουν στη δημιουργία ενός ολιστικού και αποτελεσματικού συστήματος, το οποίο θα μπορεί να υποστηρίξει όλα τα παιδιά που έχουν ανάγκη και τις οικογένειές τους. Ωστόσο, για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του υπό ανάπτυξη συστήματος ΠΠΠ, θα πρέπει επίσης να προβλεφθεί εθνική χρηματοδότηση (βλ. δράση 2.2 παρακάτω).

Συμπερασματικά, το ισχύον σύστημα χρηματοδότησης για τις υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης στην Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικά κενά ως προς την ικανότητά του να ανταποκρίνεται επαρκώς στις υφιστάμενες ανάγκες των παιδιών με αναπηρία ή αναπτυξιακές καθυστερήσεις και των οικογενειών τους.

Για την κάλυψη αυτών κενών, υποδεικνύονται παρακάτω αρκετές δράσεις με στόχο:

- την εξασφάλιση της απρόσκοπτης πρόσβασης σε ολιστικές υπηρεσίες ΠΠΠ για όλα τα βρέφη και τα παιδιά που έχουν ανάγκη – μαζί με επαρκή υποστήριξη για τις οικογένειές τους,
- την ανάπτυξη μιας ευρείας και ολιστικής στρατηγικής χρηματοδότησης που να αποτρέπει τις αποσπασματικές πολιτικές και να αναπτύσσει μια ολοκληρωμένη, υπερεπιστημονική προσέγγιση, η οποία να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών αποτελεσματικά και ολοκληρωμένα,
- τη διασφάλιση της ποιότητας των υπηρεσιών, των πολιτικών χρηματοδότησης για την ενίσχυση των ικανοτήτων των παρόχων ΠΠΠ σε διάφορους τομείς και την ενίσχυση της επαγγελματικής εξέλιξης του προσωπικού ΠΠΠ προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των οικογενειών με ορθό και σύγχρονο τρόπο.

Στόχος

Να εξασφαλιστεί χρηματοδότηση για τη μετάβαση και την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ που να καλύπτουν τις ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών.

Ορόσημα και δράσεις

2.1 Εξασφάλιση χρηματοδότησης για την υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
2.1.1 Αξιολόγηση των δαπανών για τις δράσεις του παρόντος Σχεδίου Δράσης που δεν χρηματοδοτούνται μέσω του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και προσδιορισμός των πόρων για τη διασφάλιση της υλοποίησής τους.	1ο έτος Μήνες 1-9	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο σε συνεργασία με ΥΠΠΕΘ, ΥΠΥ και ΥΠΟΙΚ	- Σχέδιο Χρηματοδότησης για την υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης.

2.2 Εξασφάλιση της συνέχειας και της οικονομικής βιωσιμότητας της μεταρρύθμισης μετά τη λήξη του χρονοδιαγράμματος του Σχεδίου Δράσης.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
2.2.1 Μετά το τέλος του πιλοτικού προγράμματος ΜΑΑ, να πραγματοποιηθεί αξιολόγηση του πιλοτικού προγράμματος και να συνταχθεί μια έκθεση εκτίμησης κόστους για τη μετάβαση από το πιλοτικό πρόγραμμα ΠΠΠ του ΜΑΑ στην εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο, ώστε το σύστημα να μεταβεί από το μοντέλο πρώιμης παρέμβασης που επικεντρώνεται στην εξατομικευμένη θεραπεία σε ένα ολιστικό οικογενειοκεντρικό και επιστημονικά τεκμηριωμένο μοντέλο. Προσδιορισμός κονδυλίων/πηγών χρηματοδότησης για την κάλυψη αυτών των δαπανών. ¹⁶	3ο έτος Μήνες 25-30	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο και ΥΠΟΙΚ μέσω του προγράμματος ΜΑΑ	- Έκθεση εκτίμησης κόστους της παροχής υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ. ¹⁷
2.2.2 Με βάση την αξιολόγηση της δράσης 1.2.1, να καθοριστούν μέτρα για τη στήριξη των οικογενειών που λαμβάνουν υπηρεσίες ΠΠΠ (όπως στήριξη εισοδήματος, κουπόνια για οικιακές εργασίες, πρόσθετες γονικές άδειες κ.λπ.). Να προσδιοριστούν τα κεφάλαια και οι πηγές χρηματοδότησης για την κάλυψη αυτών των δαπανών.	3ο έτος Μήνες 25-30	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο και ΥΠΟΙΚ	- Έκθεση εισηγούμενη μέτρα κοινωνικής στήριξης. ¹⁸
2.2.3 Βάσει των 2.2.1 και 2.2.2 να αναπτυχθεί ένα Σχέδιο Δράσης για τη μελλοντική μεταρρύθμιση σε εθνικό επίπεδο (2026-2030), το οποίο θα συμπεριλαμβάνει δράσεις και πηγές χρηματοδότησης.	3ο έτος Μήνες 30-36	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο ΥΠΠΕΘ, ΥΠΥ και ΥΠΟΙΚ	- Σχέδιο δράσης για τη μεταρρύθμιση της ΠΠΠ σε εθνικό επίπεδο στην Ελλάδα.

¹⁶ Αυτή η έκθεση θα πρέπει να εκτιμά τους πόρους που απαιτούνται για τα επόμενα τρία έτη, συμπεριλαμβανομένου του προσωπικού, της εκπαίδευσης, των υλικών και του εξοπλισμού, παράλληλα με τις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και μια ανάλυση των πιθανών κινδύνων που σχετίζονται με τη μετάβαση, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών, λειτουργικών κινδύνων και των κινδύνων φήμης, καθώς και ένα σχέδιο για τον μετριασμό αυτών των κινδύνων.

¹⁷ Η αξιολόγηση αυτή μπορεί να συμπεριληφθεί στην τελική Έκθεση Αξιολόγησης του χρηματοδοτούμενου από τον ΜΑΑ πιλοτικού προγράμματος ΠΠΠ.

¹⁸ Η έκθεση εκτίμησης κόστους στο σημείο 2.2.1 θα πρέπει να συνδυάζεται με την εκτίμηση του κόστους και των δημοσιονομικών επιπτώσεων των διαφόρων πακέτων υπηρεσιών (όπως στήριξη εισοδήματος, κουπόνια για οικιακές εργασίες, πρόσθετες γονικές άδειες κ.λπ.), με διάφορα σενάρια ορίων επιλεξιμότητας για δημόσια παρεχόμενες υπηρεσίες ΠΠΠ, ώστε να γίνει προβολή των δημόσιων δαπανών με βάση διαφορετικά σενάρια.

3. Έγκαιρος εντοπισμός και παραπομπή

Εισαγωγή

Από τα στοιχεία της έρευνας που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Έκθεσης Χώρας προκύπτουν τα εξής:

- το σύστημα προληπτικού ελέγχου και παραπομπής δεν είναι επαρκώς ανεπτυγμένο και συντονισμένο και διαθέτει πολλαπλά σημεία εισόδου, δυσκολεύοντας τις οικογένειες να εντοπίσουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες ΠΠΠ και να αποκτήσουν πρόσβαση σε αυτές,
- η πρώιμη παρέμβαση δεν πραγματοποιείται αρκετά έγκαιρα στην Ελλάδα, καθώς ο μηχανισμός έγκαιρου εντοπισμού δεν λειτουργεί αποτελεσματικά για παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο καθυστέρησης ή δεν παρουσιάζουν επί του παρόντος καθυστέρηση. Αν και ο προληπτικός έλεγχος για αναπηρίες στην Ελλάδα παρέχεται στο πλαίσιο της θεσπισμένης ελεύθερης πρόσβασης στο Σύστημα Δημόσιας Υγείας για όλους τους πολίτες, ο εντοπισμός της αναπηρίας (ή του κινδύνου αναπηρίας) συνήθως δεν ακολουθείται από παραπομπή σε υπηρεσίες ΠΠΠ.

Το κύριο σημείο πρόσβασης είναι το σύστημα υγείας, κυρίως ο παιδίατρος πρωτοβάθμιας φροντίδας, ο οποίος θα παραπέμψει την οικογένεια σε αναπτυξιακό παιδίατρο, παιδονευρολόγο ή παιδοψυχίατρο, ο οποίος με τη σειρά του θα προσδιορίσει ποιοι τομείς πρέπει να εξεταστούν. Στη συνέχεια, οι γονείς λαμβάνουν μια επίσημη διάγνωση και μια σύσταση σχετικά με τις ειδικές υπηρεσίες από τις οποίες θα μπορούσε να επωφεληθεί το παιδί, τον αριθμό των ειδικών υπηρεσιών που θα πρέπει να λάβει το παιδί και τις ειδικότητες που θα πρέπει να παρέχουν αυτές τις υπηρεσίες (π.χ. λογοθεραπευτές, ψυχολόγοι, εργοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές). Οι παιδίατροι ενδέχεται επίσης να παραπέμψουν τις οικογένειες σε κάποιο Ιατρικό/Παιδαγωγικό Κέντρο ή σε κάποιο

Κέντρο Ψυχικής Υγείας, το οποίο παρέχει έγκαιρη διάγνωση, θεραπεία, συμβουλευτική και ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις, καθώς και ψυχοκοινωνική στήριξη σε παιδιά, εφήβους και τις οικογένειές τους. Τα κέντρα αυτά είναι συχνά υποστελεχωμένα και υπερφορτωμένα και δεν προσφέρουν ολιστικές, συντονισμένες υπηρεσίες ΠΠΠ.

Ενίοτε, έμπειροι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας σε βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς ανιχνεύουν σημάδια άτυπης ανάπτυξης, αναπτυξιακής καθυστέρησης ή αυτισμού στα παιδιά της τάξης τους και το επισημαίνουν στους γονείς και τους φροντιστές τους. Ωστόσο, αυτό γίνεται ανεπίσημα. Δεν υπάρχει πρωτόκολλο που να βοηθά τους εκπαιδευτικούς να εντοπίζουν παιδιά υψηλού κινδύνου ή πρωτόκολλο για το πώς να ενημερώνουν τους γονείς για την ανάγκη επίσημης αναπτυξιακής αξιολόγησης.

Στην πράξη, η διαδικασία προληπτικού ελέγχου και παραπομπής περιορίζεται στη συνταγογράφηση θεραπειών, ωστόσο οι γονείς συνήθως αφήνονται μόνοι να εξοικειωθούν με το σύστημα και να εντοπίσουν σημεία πρόσβασης. Παρά το γεγονός ότι τα κέντρα κοινότητας ορίζονται από τη νομοθεσία (ΥΑ 1344/2019) ως «τοπικά σημεία αναφοράς για την υποδοχή, εξυπηρέτηση και διασύνδεση των πολιτών με όλα τα κοινωνικά προγράμματα και υπηρεσίες» και έχουν την αρμοδιότητα «πληροφόρηση ή/και παραπομπή των πολιτών σχετικά με τα προγράμματα πρόνοιας», συνήθως δεν καταφέρνουν να καθοδηγήσουν τους γονείς που έχουν λάβει συνταγογράφηση θεραπειών για το παιδί τους και δεν τους παραπέμπουν σε παρόχους υπηρεσιών ΠΠΠ.

Οι οικογένειες των παιδιών ηλικίας άνω των τριών ετών πρέπει να επισκεφθούν κάποιο Κέντρο Διεπιστημονικής Αξιολόγησης,

Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕΔΑΣΥ), για να εντοπίσουν πιθανές ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και υποστήριξη. Τα ΚΕΔΑΣΥ δεν παραπέμπουν τις οικογένειες σε προγράμματα ΠΠΠ εκτός όσων λειτουργούν δημόσιοι φορείς που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας.

Μερικές φορές, οι ίδιοι οι γονείς ανιχνεύουν τις αναπτυξιακές καθυστερήσεις ή την άτυπη ανάπτυξη του παιδιού τους. Όλα τα παιδιά που γεννήθηκαν μετά το 2016 λαμβάνουν ένα βιβλιάριο υγείας παιδιού το οποίο αναπτύχθηκε από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού¹⁹.

Το βιβλιάριο είναι πολύ χρήσιμο και υποστηρίζει τους γονείς και τους παιδίατρος στον έγκαιρο εντοπισμό τυχόν αναπηρίας ή καθυστέρησης, αλλά δεν περιλαμβάνει σημεία πρόσβασης στο σύστημα των υπηρεσιών, ούτε παρέχει έναν κατάλογο των διαθέσιμων προγραμμάτων ΠΠΠ (ούτε καν δημόσιων παρόχων), ώστε να ενημερώνονται οι γονείς σχετικά με τον τρόπο λήψης επίσημης διάγνωσης και τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσουν στη συνέχεια.

Εν ολίγοις, επί του παρόντος, η παραπομπή για ΠΠΠ σπανίως γίνεται «πρώιμα» ή έγκαιρα. Υπάρχει έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφόρων σημείων πρόσβασης στο σύστημα υπηρεσιών, των εμπλεκόμενων παραγόντων, υπηρεσιών και επαγγελματιών ΠΠΠ και μετά τη διάγνωση, οι γονείς αφήνονται μόνοι τους να εντοπίσουν θεραπευτές για τα παιδιά τους.

Το εύρος δράσεων που παρατίθενται παρακάτω εξυπηρετεί, αφενός, στη

διευκόλυνση της πρόσβασης των οικογενειών στο υφιστάμενο σύστημα έγκαιρου προληπτικού ελέγχου, αρχικής παραπομπής και αναπτυξιακής αξιολόγησης και, αφετέρου, στη διεύρυνση των υφιστάμενων μηχανισμών με την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση των γονέων και των εμπλεκόμενων επαγγελματιών, ώστε όλα τα παιδιά να έχουν έγκαιρη πρόσβαση στην υποστήριξη που χρειάζονται.

19 Το Βιβλιάριο υγείας παιδιού περιέχει λεπτομερή αναπτυξιακά ορόσημα και κατευθυντήριες γραμμές, ώστε να βοηθά τους γονείς και τους παιδίατρος να εντοπίζουν αναπτυξιακές καθυστερήσεις σε διάφορους τομείς (π.χ. επικοινωνία, κινητικές δεξιότητες, γνωστική ανάπτυξη κ.λπ.) και όχι μόνο στην οργανική ανάπτυξη.

Βλ. https://ygeiapaidiou-ich.gr/web/viewer.html?file=/sites/default/files/Vivliario_Ygeias_paidiou.pdf

Στόχος

Να καταστεί δυνατός ο έγκαιρος εντοπισμός των αναπηριών, των αναπτυξιακών καθυστερήσεων ή του κινδύνου αυτών και να αναπτυχθούν σαφείς οδοί και έγκαιρη πρόσβαση σε κατάλληλη υποστήριξη.

Ορόσημα και δράσεις

3.1 *Χαρτογράφηση του εθνικού συστήματος έγκαιρου εντοπισμού, αρχικής παραπομπής και αναπτυξιακής αξιολόγησης και διευκόλυνση της πρόσβασης για οικογένειες και παιδιά με ανάγκες υποστήριξης.*

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
3.1.1 Διεξαγωγή ποσοτικής και ποιοτικής χαρτογράφησης του υφιστάμενου συστήματος έγκαιρου εντοπισμού, αρχικής παραπομπής και αναπτυξιακής αξιολόγησης σε εθνικό επίπεδο, περιλαμβάνοντας επίσης παιδιά που ζουν χωρίς υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον (π.χ. σε καταυλισμούς προσφύγων ή ιδρύματα φροντίδας) ή που ανήκουν σε ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες (π.χ. παιδιά Ρομά, παιδιά φυλακισμένων μητέρων). ²⁰	1ο έτος Μήνες 7-12	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο στη διάρκεια του πιλοτικού προγράμματος ΜΑΑ	- Έκθεση με συγκεντρωτικά δεδομένα για όλες τις υφιστάμενες δημόσιες και ιδιωτικές δομές έγκαιρου εντοπισμού, αρχικής παραπομπής και αναπτυξιακής αξιολόγησης σε εθνικό επίπεδο.
3.1.2 Δημιουργία σχετικής ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων με πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες επιλογές έγκαιρου εντοπισμού, αρχικής παραπομπής και αναπτυξιακής αξιολόγησης, η οποία θα ενημερώνεται συνεχώς και θα παρέχει εύκολη πρόσβαση και πλοήγηση για τους γονείς και τους φροντιστές.	2ο έτος Μήνες 13-18	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	- Ανάπτυξη μιας φιλικής προς τον χρήστη διαδικτυακής βάσης δεδομένων με δυνατότητα αναζήτησης.

²⁰ Μεταξύ άλλων παραμέτρων, αυτή η χαρτογράφηση θα πρέπει να καταγράψει τον μέσο χρόνο αναμονής για την αναπτυξιακή αξιολόγηση ενός βρέφους σε δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες όταν ανακλύπουν ανησυχίες για την ανάπτυξη τους και να συγκριθεί αυτός ο χρόνος με εκείνον σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

3.2 Ενίσχυση του συστήματος έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής διευρύνοντας τη βάση των εμπλεκόμενων επαγγελματιών και φορέων, με έμφαση στους τομείς υγείας και παιδείας και με αποσαφήνιση των ρόλων, των αρμοδιοτήτων και των κριτηρίων επιλεξιμότητας, ανάπτυξη ικανοτήτων και διασφάλιση του συντονισμού μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων από διαφορετικούς τομείς.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
3.2.1 Δημιουργία κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τον έγκαιρο εντοπισμό και την παραπομπή σε υπηρεσίες ΠΠΠ για παιδιά με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης και τις οικογένειές τους, οι οποίες θα καθορίζουν αρχές, αρμοδιότητες, διαδικασίες, κριτήρια επιλεξιμότητας και χρονοδιαγράμματα για την παραπομπή και τη λήψη υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένων των μαιευτηρίων και των παιδιατρικών νοσοκομείων, των παιδιάτρων, των βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών ²¹ . Θα πρέπει να περιλαμβάνονται ειδικές διατάξεις για τον έγκαιρο εντοπισμό αναπηριών ή αναπτυξιακών καθυστερήσεων για παιδιά που ζουν χωρίς υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον ή ανήκουν σε ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες (βλ. 3.1.1).	20 έτος Μήνες 13-18	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο μέσω του προγράμματος ΜΑΑ σε συνεργασία με το ΥΠΥ και τον ΕΟΠΥΥ	- Δημοσίευση των κατευθυντήριων γραμμών έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής.
3.2.2 Καθορισμός πρωτοκόλλων έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής για μαιευτήρια, παιδιατρικά νοσοκομεία και μονάδες εντατικής θεραπείας νεογνών σχετικά με τους τρόπους αρχικής υποστήριξης των παιδιών και των οικογενειών και τη σύνδεση με τους παρόχους ΠΠΠ.	20 έτος Μήνες 19-24	ΥΠΥ σε συνεργασία με Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο και ΥΠΠΕΘ	- Ανάπτυξη και υιοθέτηση πρωτοκόλλων έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής.

21 Οι βρεφονηπιακοί σταθμοί δέχονται βρέφη από την ηλικία των 2 μηνών, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ή βρέφη και νήπια από την ηλικία των 6 μηνών έως 4 ετών, ενώ οι παιδικοί σταθμοί δέχονται παιδιά από 2,5 ετών έως 4 ετών.²¹ Από το <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/organisation-centre-based-ecec>
Για μια γραφική αναπαράσταση της ΠΕΦ στην Ελλάδα, βλ. επίσης τον πίνακα στη σελίδα 3 της «Εθνικής Έκθεσης για την Ελλάδα» που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου Erasmus KA2 «Embrace». Εδώ: https://project-embrace.eu/wp-content/uploads/2023/01/embrace_r1_a4_production_of_national_report_kmop_rdpsea.pdf

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
3.2.3 Σχεδιασμός και παροχή εκπαίδευσης για μαιευτήρια, παιδιατρικά νοσοκομεία και επαγγελματίες μονάδων εντατικής θεραπείας νεογνών, ειδικά για νοσηλευτές μαιευτηρίων, σχετικά με τα πρωτόκολλα έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής.	3ο έτος Μήνες 25 – 36	ΥΠΥ, Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο και ΥΠΠΕΘ	- Εκπαιδευτικά υλικά - Εκπαίδευση σε 50 νοσοκομεία με ισορροπημένη γεωγραφική κάλυψη, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών σε νησιωτικές και μεθοριακές περιοχές.
3.2.4 Σχεδιασμός και παροχή εκπαίδευσης ²² για παιδίατρους ²³ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα σχετικά με τα πρωτόκολλα έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής, χρησιμοποιώντας τα αναπτυξιακά ορόσημα που περιλαμβάνονται στο βιβλιάριο υγείας παιδιού που δημοσιεύθηκε το 2017 από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού ²⁴ και την αναθεωρημένη έκδοσή τους από το πρώτο Παιδιατρικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών	3ο έτος Μήνες 25-36	ΥΠΥ, Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο και ΥΠΠΕΘ	- Εκπαιδευτικά υλικά - Εκπαίδευση σε 500 παιδίατρους με ισορροπημένη γεωγραφική κάλυψη, συμπεριλαμβανομένων επαγγελματιών σε νησιωτικές και παραμεθόριες περιοχές.

22 Όσον αφορά στις δράσεις 3.2.3 και 3.2.4, λαμβάνοντας υπόψη τον μεγάλο αριθμό των εμπλεκόμενων επαγγελματιών και την ευρεία γεωγραφική διασπορά τους, προτείνεται η επιλογή μεθόδων ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning).

23 Στη διάρκεια των συζητήσεων στρογγυλής τραπέζης για το Σχέδιο Δράσης που διεξήχθησαν στο πλαίσιο του έργου ECI Greece, εκφράστηκε η πρόθεση για συνεργασία προς αυτή την κατεύθυνση μεταξύ της Α' Παιδιατρικής Κλινικής – Μονάδα Αναπτυξιακής και Συμπεριφορικής Παιδιατρικής και του Ινστιτούτου Υγείας του Παιδιού. Επίσης, η Α' Παιδιατρική Κλινική έχει αποστείλει επιστολή προθέσεων στο Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο. (12.5.23) για να επιβεβαιώσει την πρόθεση να συνεργαστεί με το Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο. για την εκπαίδευση των παιδίατρων σε πτυχές της ανάπτυξης των παιδιών και στον εντοπισμό των νευροαναπτυξιακών δυσκολιών.

24 Η εκπαίδευση των παιδίατρων μπορεί να βασιστεί στις εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για τους επαγγελματίες της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας που έχουν δημοσιευθεί από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού και έχουν εγκριθεί από το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας (2017). Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνουν την αξιολόγηση της υγείας, την παρακολούθηση της ανάπτυξης και την προληπτική καθοδήγηση στο εγχειρίδιο «Παρακολούθηση της ανάπτυξης των παιδιών στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας», το οποίο διατίθεται στη διεύθυνση: https://www.ygeiapaidiou-ich.gr/sites/default/files/IYP-TOMOS-2_WEB.pdf

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
3.2.5 Συμπερίληψη μαθημάτων και πρακτικής εξάσκησης στην ΠΠΠ (π.χ. έγκαιρος εντοπισμός και παραπομπή, οικογενειοκεντρική προσέγγιση, καθοδήγηση οικογένειας) στα προγράμματα σπουδών της παιδιατρικής στις Ιατρικές Σχολές και στο Εθνικό Σύστημα Υγείας.	3ος έτος Μήνες 25-36	ΥΠΥ, ΥΠΠΕΘ σε συνεργασία με το Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	-Επικαιροποιημένα προγράμματα σπουδών παιδιατρικής στις Ιατρικές Σχολές και στο Εθνικό Σύστημα Υγείας.
3.2.6 Λειτουργικοποίηση και αναβάθμιση του υφιστάμενου προγράμματος έγκαιρου εντοπισμού «Κυψέλη» ²⁵ σε συντονισμό με το Εθνικό Συμβούλιο Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης που είναι αρμόδιο για την εφαρμογή του ²⁶ με στόχο την υποστήριξη του έγκαιρου προληπτικού ελέγχου για αναπτυξιακές καθυστερήσεις σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς. ²⁷	1ο, 2ο έτος Μήνες 7 - 18	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο σε συνεργασία με ΥΠΠΕΘ και ΥΠΕΣ	- Θέσπιση τακτικών προληπτικών ελέγχων για όλα τα βρέφη και νήπια που φοιτούν σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς.
3.2.7 Συμπερίληψη μαθημάτων σχετικά με την ΠΠΠ (π.χ. έγκαιρος εντοπισμός και παραπομπή, οικογενειοκεντρική προσέγγιση, οικογενειακή καθοδήγηση) στα προγράμματα σπουδών και στις ενδοϋπηρεσιακές εκπαιδεύσεις επαγγελματιών που απασχολούνται σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς.	3ος έτος Μήνες 25-36	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο και ΥΠΕΣ Σε συνεργασία με το Εθνικό Συμβούλιο Προσχολικής Αγωγής	- Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού σχετικά με την ΠΠΠ για επαγγελματίες βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών. -Επικαιροποιημένα προγράμματα σπουδών και ενδοϋπηρεσιακές εκπαιδεύσεις.
3.2.8 Σχεδιασμός εκπαίδευσης στις κατευθυντήριες γραμμές έγκαιρου εντοπισμού με σαφείς οδηγίες και τρόπους παραπομπής των βρεφών και των νηπίων που αντιμετωπίζουν προβλήματα σε περαιτέρω επίσημη αξιολόγηση ²⁸ και προγραμματισμός δράσεων για την εκπαίδευση όλου του προσωπικού που εργάζεται σε δημόσιους και ιδιωτικούς βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς.	3ος έτος Μήνες 25-36	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο και ΥΠΕΣ Σε συνεργασία με το Εθνικό Συμβούλιο Προσχολικής Αγωγής	- Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές έγκαιρου εντοπισμού για επαγγελματίες βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών. -Επικαιροποιημένα προγράμματα σπουδών και ενδοϋπηρεσιακές εκπαιδεύσεις.

25 Το πρόγραμμα «Κυψέλη» αφορά την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς. (Νόμος 4837/2021).

26 Το Εθνικό Συμβούλιο Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης συστάθηκε με την Υπουργική Απόφαση 13604 της 10/3/2022 και με σκοπό τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και μελέτης των θεμάτων λειτουργίας των βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, καθώς και τη διαρκή επιστημονική και τεχνική υποστήριξη του σχεδιασμού και της εφαρμογής του προγράμματος «Κυψέλη».

27 Προτείνεται η χρήση του εργαλείου προληπτικού ελέγχου για εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας που αναπτύχθηκε ήδη παράλληλα με το πρόγραμμα «Κυψέλη»

28 Προτείνεται η χρήση του εργαλείου προληπτικού ελέγχου για εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας που αναπτύχθηκε ήδη παράλληλα με το πρόγραμμα «Κυψέλη».

3.3 Ανάπτυξη και διάδοση ενημερωτικού υλικού και δραστηριοτήτων για γονείς και τοπικές κοινότητες σχετικά με τον έγκαιρο εντοπισμό, τις ποιοτικές υπηρεσίες ΠΠΠ και την ενδυνάμωση των γονέων.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
3.3.1. Ανάπτυξη ενημερωτικού υλικού και πραγματοποίηση δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης σε επίπεδο τοπικής κοινότητας, ώστε να αναδεικνύεται η ανάγκη για τον έγκαιρο εντοπισμό των αναπτυξιακών καθυστερήσεων και για ποιοτικές υπηρεσίες ΠΠΠ ²⁹ .	20 έτος Μήνες 13-24	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	- Ανάπτυξη υλικών ευαισθητοποίησης και προώθησης (π.χ. φυλλάδια, αφίσες κ.λπ.) που θα προσφέρονται σε Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας, Δήμους, Κέντρα Κοινότητας, Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών, ιδιωτικές παιδιατρικές κλινικές, μαιευτήρια και παιδιατρικά νοσοκομεία, νεογνολογικές κλινικές - Ολοκλήρωση δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης σε όλα τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας και στους σχετικούς Δήμους.
3.3.2 Σχεδιασμός και παροχή υλικού και δραστηριοτήτων εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης ³⁰ , συμπεριλαμβανομένων ομάδων υποστήριξης από ομοτίμους, με στόχο ειδικά τους γονείς για να τους ενδυναμώσουν να εντοπίζουν έγκαιρα ζητήματα που απασχολούν τα παιδιά τους. ³¹	20 έτος Μήνες 13-24	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο μέσω του προγράμματος ΜΑΑ	- Ανάπτυξη υλικών ευαισθητοποίησης και προώθησης που απευθύνονται στους γονείς και ολοκλήρωση δραστηριοτήτων.

29 Προτείνεται η χρήση του σχετικού ενημερωτικού υλικού που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου ECI Greece (ενημερωτικό δελτίο, βίντεο, ιστότοπος κ.λπ.).

30 Τα υλικά και οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης μπορούν να περιλαμβάνουν:

α. Έντυπα και φυλλάδια που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα οφέλη της ΠΠΠ

β. Βίντεο που αναδεικνύουν τη σημασία της πρώιμης παρέμβασης, με συνεντεύξεις με επαγγελματίες, οικογένειες και παιδιά. Αυτά τα βίντεο μπορούν να κοινοποιούνται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε ιστότοπους και σε εκδηλώσεις τοπικών κοινοτήτων.

γ. Διαδικτυακά σεμινάρια που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης, τη σημασία της οικογενειοκεντρικής προσέγγισης και τις στρατηγικές για την υποστήριξη των παιδιών με αναπηρία ή αναπτυξιακές καθυστερήσεις.

δ. Δημόσιες εκδηλώσεις, όπως εργαστήρια, σεμινάρια και εκθέσεις, που παρέχουν στις οικογένειες την ευκαιρία να μάθουν περισσότερα για την πρώιμη παρέμβαση, να έρθουν σε επαφή με επαγγελματίες και να γνωρίσουν άλλες οικογένειες.

ε. Εκστρατείες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για την προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ΠΠΠ Το υλικό ευαισθητοποίησης θα πρέπει να περιλαμβάνει προσωπικές ιστορίες οικογενειών που έχουν λάβει υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης για προσέκλυση και την ενημέρωση του κοινού.

31 Μπορεί να περιλαμβάνει την περαιτέρω διάδοση της κινητής εφαρμογής *Bebbo* της UNICEF που έχει σχεδιαστεί για να υποστηρίζει τους γονείς παιδιών ηλικίας 0-6 ετών, ώστε να λαμβάνουν έγκαιρη και ποιοτική καθοδήγηση με ολοκληρωμένες, τεκμηριωμένες πληροφορίες και διαδραστικά εργαλεία, ώστε να καλύπτεται ένα ευρύ φάσμα της υγείας και της ανάπτυξης των παιδιών. Μπορεί επίσης να περιληφθεί η προσαρμογή στα ελληνικά του ερωτηματολογίου «Ages and Stages (ASQ-3)», το οποίο μπορεί να συμπληρώσει οποιοσδήποτε γονέας με ή χωρίς την υποστήριξη επαγγελματία, και η διάδοσή του μέσω παιδίατρων, επαγγελματιών υγείας και του ιστότοπου για την ΠΠΠ που αναφέρεται στη Δράση 2.4 του κεφαλαίου 3 του παρόντος Σχεδίου Δράσης.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
3.4.1 Αύξηση της ικανότητας του προσωπικού των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων τόσο από την άποψη του αριθμού των επαγγελματιών όσο και από την άποψη της εκπαίδευσης στις αρχές της ΠΠΠ, ώστε να μπορούν να διεξάγουν τον αρχικό προληπτικό έλεγχο τοπικά και να παραπέμπουν σωστά τα βρέφη και νήπια που αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε περαιτέρω, επίσημη αξιολόγηση.	2ο και 3ο έτος Μήνες 13-36	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο, ΥΠΕΣ	- Αριθμός παιδιών με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης που παραπέμφθηκαν σε υπηρεσίες ΠΠΠ μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών των δήμων.
3.4.2 Δημιουργία τμήματος ΠΠΠ σε όλα τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας της Ελλάδας για να λειτουργούν ως περιφερειακά σημεία αναφοράς για ΠΠΠ, παρέχοντας αρχικό προληπτικό έλεγχο, αξιολόγηση και υπηρεσίες υποστήριξης σε οικογένειες με παιδιά με αναπηρία ή αναπτυξιακές ανησυχίες.	2ο και 3ο έτος Μήνες 13-36	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	- Ίδρυση και λειτουργία τμημάτων ΠΠΠ σε όλα τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας σε όλη την Ελλάδα.
3.4.3 Εκπαίδευση του προσωπικού των κοινωνικών υπηρεσιών σε Κέντρα Κοινότητας, δήμους και τμήματα ΠΠΠ των Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές έγκαιρου εντοπισμού και τη σύνδεση με τις υπηρεσίες ΠΠΠ.	3ο έτος Μήνες 25-30	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο Σε συνεργασία με το ΥΠΕΣ	-Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού. -Αρχεία παρακολούθησης της εκπαίδευσης.
3.4.4 Εκπαίδευση επαγγελματιών υγείας που εργάζονται σε Κέντρα Υγείας, Τοπικές Μονάδες Υγείας (ΤΟΜΥ) ³² και Τομείς Ψυχικής Υγείας παιδιών και Εφήβων (ΤΟΨΥΠΕ) σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές έγκαιρου εντοπισμού και τη σύνδεση με τις υπηρεσίες ΠΠΠ. ³³	3ο έτος Μήνες 25-30	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο Σε συνεργασία με το ΥΠΥ	-Ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού. -Αρχεία παρακολούθησης της εκπαίδευσης.
3.4.5 Ανάλυση των βημάτων και των απαιτήσεων για τη δημιουργία ενός μοντέλου εξ αποστάσεως υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης με τη χρήση νέων τεχνολογιών που θα καλύπτει τις ανάγκες των παιδιών και των οικογενειών που ζουν σε αγροτικές, νησιωτικές και παραμεθόριες περιοχές. Η ανάλυση αυτή θα αξιοποιηθεί για τη δημιουργία του Σχεδίου Δράσης για την εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο (2.2.3).	3ο έτος Μήνες 19-24	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	-Διδάγματα που αντλήθηκαν από την εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος ΜΑΑ. -Ανταλλαγή καλών πρακτικών με άλλες χώρες.

³² 32 Όσον αφορά στις δράσεις 3.3 και 3.4, λαμβάνοντας υπόψη τον μεγάλο αριθμό των εμπλεκόμενων επαγγελματιών και την ευρεία γεωγραφική διασπορά τους, προτείνεται η επιλογή μεθόδων ηλεκτρονικής μάθησης (e-learning).

³³ Η εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας μπορεί να βασιστεί στις εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για τους επαγγελματίες της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας που έχουν δημοσιευθεί από το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού και έχουν εγκριθεί από το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας (2017). Αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές περιλαμβάνουν την αξιολόγηση της υγείας, την παρακολούθηση της ανάπτυξης και την προληπτική καθοδήγηση στο εγχειρίδιο «Παρακολούθηση της ανάπτυξης των παιδιών στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας», το οποίο διατίθεται στη διεύθυνση: https://www.ugeiapaidiou-ich.gr/sites/default/files/IYP-TOMOS-2_WEB.pdf

4. Παροχή υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ

Εισαγωγή

Η έρευνα στο πλαίσιο του έργου ECI Greece έδειξε ότι υπάρχουν όλες οι συνιστώσες ενός συστήματος ΠΠΠ στην Ελλάδα, αλλά δεν είναι δομημένες ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα ΠΠΠ. Υπάρχουν διάφορες υπηρεσίες διαθέσιμες για παιδιά με αναπηρία και τις οικογένειές τους, οι οποίες παρέχονται τόσο από δημόσιους όσο και ιδιωτικούς φορείς στους τομείς της υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας και της εκπαίδευσης.

Παρ' όλο που πολλοί πάροχοι προσφέρουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και απασχολούν καταρτισμένο προσωπικό, η έλλειψη πλαισίου δημιουργεί σύγχυση ως προς αυτά που συνεπάγεται ένα σύστημα ΠΠΠ τόσο για τους παρόχους όσο και τις οικογένειες. Επιπλέον, η επικρατούσα προσέγγιση περιορίζεται κυρίως σε μία ιατροκεντρική οπτική, εστιάζοντας στις αδυναμίες των παιδιών και όχι στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους και στην προώθηση της ένταξης και συμμετοχής των παιδιών στη ζωή της οικογένειας και της τοπικής κοινότητας.

Όσον αφορά στις διαδικασίες αξιολόγησης, τόσο στον τομέα της υγείας όσο και στον τομέα της παιδείας, τα εργαλεία αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται από τις υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης είναι επιστημονικά δοκιμασμένα και προσφέρουν μετρήσιμες υψηλής εγκυρότητας και αξιοπιστίας. Ωστόσο, η αξιολόγηση επικεντρώνεται συχνά μόνο στο παιδί. Λείπουν φιλικά προς την οικογένεια εργαλεία αξιολόγησης, τα οποία μπορούν να παρέχουν τις απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τις φιλοδοξίες, τις προτεραιότητες, τους στρεσογόνους παράγοντες και τα δυνατά σημεία της οικογένειας, ζητήματα που έχουν μεγάλη σημασία για μια οικογενειοκεντρική προσέγγιση. Στις υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης που λειτουργούν στον τομέα κοινωνικής πρόνοιας, υπάρχει μεγάλη ανομοιογένεια, με αποτέλεσμα οι διάφοροι πάροχοι να ακολουθούν διαφορετικές διαδικασίες αξιολόγησης. Έτσι, ορισμένες οικογένειες λαμβάνουν υπηρεσίες από περισσότερους του ενός παρόχους, οι οποίοι ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις.

Οι επαγγελματίες που εργάζονται σε υπηρεσίες ΠΠΠ στην Ελλάδα είναι συχνά πολύ ικανοί στον τομέα ειδικότητάς τους, αλλά σπάνια επαρκώς εκπαιδευμένοι στις αρχές ενός ολοκληρωμένου οικογενειοκεντρικού μοντέλου ΠΠΠ. Η έρευνα ανέδειξε την έλλειψη συνεχούς εκπαίδευσης και εποπτείας, την έλλειψη δεξιοτήτων καθοδήγησης για την υποστήριξη των επαγγελματιών στην αποτελεσματική αλληλεπίδραση με τους γονείς, ώστε να ενισχύουν την ικανότητά τους να συμμετέχουν στη διαδικασία μάθησης του παιδιού τους, και την ανάγκη προώθησης οικολογικών, μοντέλων υπερπιστημονικής συνεργασίας. Επί του παρόντος, σύμφωνα με την έρευνα που διεξήχθη στο πλαίσιο του έργου ECI Greece, δεν υπάρχουν προγράμματα κατάρτισης ή συνεχούς εκπαίδευσης που να εστιάζουν στην οικογενειοκεντρική ΠΠΠ ούτε υπάρχει θεσπισμένη διαδικασία πιστοποίησης για την επαγγελματική ανάπτυξη των παρόχων ΠΠΠ.

Συνοψίζοντας, τα κύρια προβλήματα στην παροχή ΠΠΠ στην Ελλάδα όπως αναδεικνύονται μέσω έρευνας και σειράς διαβουλεύσεων είναι τα παρακάτω:

- Άνιση διαθεσιμότητα και προσβασιμότητα στα προγράμματα ΠΠΠ σε εθνικό, δημοτικό και περιφερειακό επίπεδο,
- Έλλειψη εκπαίδευσης σε οικογενειοκεντρικές αξίες, αρχές και μεθοδολογίες,
- Έλλειψη τυποποιημένων διαδικασιών για τη συμμετοχή των οικογενειών στην αρχική αξιολόγηση, στη λήψη αποφάσεων, στην ανάπτυξη και στην παρακολούθηση των εξατομικευμένων θεραπευτικών προγραμμάτων
- Έλλειψη ομοιογενών προτύπων ποιότητας και κανονισμών για τους παρόχους ΠΠΠ,
- Κυριαρχία μιας ιατροκεντρικής προσέγγισης η οποία δεν τοποθετεί στο επίκεντρο της παρέμβασης τις ανάγκες, τις προτεραιότητες και τους πόρους των οικογενειών.

Στόχος

Να αναπτυχθεί ένα σύστημα ποιοτικών υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης, το οποίο να διασφαλίζει την ενσωμάτωση των βέλτιστων οικογενειοκεντρικών προσεγγίσεων σε όλες τις υπηρεσίες.

Ορόσημα και δράσεις

4.1. Διεξαγωγή μιας εκτενούς έρευνας σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση, τα παιδιά με αναπηρία ή αναπτυξιακές καθυστερήσεις που λαμβάνουν υπηρεσίες πρώιμης παρέμβασης και τις υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
4.1.1 Χαρτογράφηση των υφιστάμενων δημόσιων και ιδιωτικών παρόχων που προσφέρουν υπηρεσίες ΠΠΠ και εξατομικευμένες θεραπείες σε παιδιά με αναπηρίες ή με κίνδυνο αναπτυξιακής καθυστέρησης.	1ο έτος Μήνες 6-12	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο μέσω του προγράμματος ΜΑΑ Σε συνεργασία με το ΥΠΥ	- Έκθεση με συγκεντρωτικά στοιχεία για τον αριθμό των υφιστάμενων υπηρεσιών του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα που προσφέρουν πρώιμη παρέμβαση και θεραπείες σε παιδιά 0-6 ετών ³⁴ .
4.1.2 Συλλογή δεδομένων μέσω του συστήματος ΕΟΠΥΥ για παιδιά ηλικίας 0-6 ετών που λαμβάνουν θεραπείες με δεδομένα σχετικά με τον αριθμό, την ηλικία, τις διαγνώσεις και το είδος των προσφερόμενων θεραπειών	1ο έτος Μήνες 6-12	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο Σε συνεργασία με το ΥΠΥ	- Συγκεντρωτικά και εξειδικευμένα δεδομένα για παιδιά 0-6 ετών που λαμβάνουν θεραπείες.

³⁴ Η χαρτογράφηση των υφιστάμενων υπηρεσιών θα πρέπει να περιλαμβάνει δεδομένα σχετικά με τη γεωγραφική τους κατανομή, τον αριθμό των χρηστών, τους τύπους των παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς και τον αριθμό και τις ειδικότητες των εργαζομένων.

4.2 Διασφάλιση ότι οι υπηρεσίες ΠΠΠ είναι υψηλής ποιότητας, αποτελεσματικές και ικανοποιούν τις ανάγκες των οικογενειών και των παιδιών.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
<p>4.2.1 Δημιουργία ενός συνόλου λειτουργικών προτύπων για τις υπηρεσίες ΠΠΠ³⁵, τα οποία θα βασίζονται σε εθνικές και διεθνείς επιστημονικά τεκμηριωμένες έρευνες και θα διέπονται από τη βασική αρχή της οικογενειοκεντρικής πρακτικής³⁶. Τα πρότυπα αυτά θα πρέπει να καλύπτουν ολόκληρο τον κύκλο των υπηρεσιών ΠΠΠ από την αρχική αξιολόγηση, την ανάπτυξη, την παρακολούθηση και την εφαρμογή του ΕΠΟΥ³⁷ έως τον σχεδιασμό της μετάβασης στις επακόλουθες υπηρεσίες μετά την ΠΠΠ.³⁸</p> <p>Αυτά τα πρότυπα θα πρέπει να περιλαμβάνουν μέτρα για να διασφαλιστεί ότι η ΠΠΠ βασίζεται στο βέλτιστο συμφέρον και τη συμμετοχή του παιδιού (π.χ. φιλικές προς το παιδί μεθόδους παρεμβάσεων λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των συναισθηματικών αντιδράσεων και των μη λεκτικών ενδείξεων).</p>	<p>1ο έτος</p> <p>Μήνες 9-12</p>	<p>Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο μέσω του προγράμματος ΜΑΑ</p>	<p>- Ένα σύνολο προτύπων για υπηρεσίες ΠΠΠ επικυρωμένο από το Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο και εκπροσώπους των οικογενειών και των παρόχων υπηρεσιών.</p> <p>- Ένα πιστοποιημένο αποθετήριο εργαλείων αξιολόγησης που καλύπτουν παιδιά με διαφορετικές ανάγκες υποστήριξης και εργαλείων αξιολόγησης για το σύνολο του οικογενειακού πλαισίου.³⁹</p>
<p>4.2.2 Ορισμός ενός φορέα και μιας διαδικασίας για την πιστοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ.⁴⁰</p>	<p>2ο έτος</p> <p>Μήνες 13-18</p>	<p>Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο</p>	<p>- Σύσταση και λειτουργία φορέα παρακολούθησης.</p>

35 Θα πρέπει να αναπτυχθούν λειτουργικά πρότυπα τόσο για τα υπάρχοντα δημόσια και τα ιδιωτικά κέντρα που παρέχουν εξατομικευμένες θεραπείες όσο και για τους φορείς που θα πιστοποιούνται ως πάροχοι οικογενειοκεντρικής πρώιμης παρέμβασης (βλ. Δράση 3.2.3). Μπορείτε να βρείτε περισσότερες σχετικές πληροφορίες στην Έκθεση χώρας για την ΠΠΠ στην Ελλάδα (κεφάλαιο 1.6).

36 Οι ρόλοι και οι ειδικές απαιτήσεις για τις κατ' οίκον επισκέψεις θα πρέπει να περιγράφονται με σαφήνεια στο σύνολο των Προτύπων ως ουσιαστικό μέρος ενός ολιστικού συστήματος οικογενειοκεντρικής πρώιμης παρέμβασης.

37 Θα πρέπει να οριστεί νομικά ότι το ΕΠΟΥ είναι ένα έγγραφο που δεσμεύει τις υπηρεσίες, τους επαγγελματίες και τους γονείς και καθιστά τους παρόχους υπηρεσιών υπεύθυνους για την καταγραφή, την επίβλεψη και την παρακολούθηση στην πάροδο του χρόνου.

38 Στο σύνολο των Προτύπων, ο βασικός ρόλος του υπεύθυνου/συντονιστή περιστατικού θα πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια ως ο επαγγελματίας που επιλέγεται να αποτελεί το σταθερό σημείο αναφοράς, να αναλαμβάνει την τακτική επαφή με την οικογένεια, να είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή του ΕΠΟΥ και να διαμεσολαβεί στις σχέσεις της οικογένειας με ολόκληρη την ομάδα των επαγγελματιών και με άλλες υπηρεσίες ή σχετικές αρχές.

39 Π.χ., κατάλογος ελέγχου εισδοχής, FINESSE, Goal Functionality Scale III, SHoRE, συνέντευξη με βάση τις ρουτίνες, Ecomap (R. McWilliam, 2010).

40 Ο ρόλος αυτός μπορεί να αναληφθεί από τον μηχανισμό παρακολούθησης που θα συσταθεί στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από τον ΜΑΑ πιλοτικού προγράμματος ΠΠΠ.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
4.2.3 Δημιουργία μητρώου πιστοποιημένων παρόχων οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ με συγκεκριμένα πρότυπα ποιότητας για την παροχή των υπηρεσιών. Το μητρώο αυτό θα υποδεικνύει τις υπηρεσίες που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τον ΜΑΑ στην πρώτη φάση και για εθνική ή και άλλη ευρωπαϊκή χρηματοδότηση στη δεύτερη φάση.	2ο έτος Μήνες 19-24	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	- Δημιουργία μητρώου παρόχων υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ.
4.2.4 Τακτικές ενημερώσεις του ιστότοπου που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου ECI Greece, για να αποτελεί σημείο αναφοράς για την οικογενειοκεντρική ΠΠΠ στην Ελλάδα και να συγκεντρώνει πόρους για γονείς και επαγγελματίες που ενδιαφέρονται για ΠΠΠ (εκπαιδευτικό υλικό, λίστες διαθέσιμων υπηρεσιών, ενημερωτικό υλικό κ.λπ.).	Συνεχώς	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	-Οριστικοποίηση και λειτουργία του ιστότοπου. ⁴¹ -Αριθμός χρηστών.

4.3 Διασφάλιση ότι όλα τα παιδιά από 0 έως 4 ετών με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης είναι σε θέση να συμμετάσχουν στην κανονική, υψηλής ποιότητας ΠΕΦ⁴².

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
4.3.1 Ανάπτυξη εκπαιδευτικών κατευθυντήριων γραμμών ⁴³ για εκπαιδευτικούς ΠΕΦ παιδιών ηλικίας από 0-4 ετών με ένα κεφάλαιο σχετικά με την ένταξη των παιδιών με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης.	Μήνες 13-24	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο σε συνεργασία με ΥΠΠΕΘ και ΥΠΕΣ	- Ανάπτυξη των κατευθυντήριων γραμμών.
4.3.2 Διασφάλιση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών βρεφικών, βρεφονηπιακών παιδικών σταθμών και των επαγγελματιών ΠΠΠ που ασχολούνται με την υποστήριξη παιδιών με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης.	Μήνες 13-24	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο Σε συνεργασία με το ΥΠΕΣ	- Ανάπτυξη πρωτοκόλλου συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών της ΠΕΦ και των επαγγελματιών της ΠΠΠ.

41 Η βιωσιμότητα και η συντήρηση του ιστότοπου εξαρτώνται από τη χρηματοδότηση εκτός του έργου ECI μετά τη λήξη του.

42 <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/early-childhood-education-and-care>

43 Προς το παρόν, δεν υπάρχουν εκπαιδευτικές κατευθυντήριες γραμμές για δομές ΠΕΦ για παιδιά κάτω των 4 ετών. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/educational-guidelines>

4.4 Ανάπτυξη των ικανοτήτων του προσωπικού και διασφάλιση ότι όλοι οι επαγγελματίες της ΠΠΠ είναι ευαισθητοποιημένοι και εκπαιδευμένοι στις αρχές και τις πρακτικές της οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ.

Δράση	Χρονοδιάγραμμα	Αρμόδιος φορέας	Δείκτης
4.4.1 Προσαρμογή στα ελληνικά της διαδικτυακής πλατφόρμας LearnECD της UNICEF, για προσωπική μάθηση και εκπαίδευση φοιτητών και επαγγελματιών που εργάζονται με οικογένειες με μικρά παιδιά ⁴⁴ .	20 έτος Μήνες 7-12	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο Σε συνεργασία με τη UNICEF	- Αριθμός επαγγελματιών που χρησιμοποιούν την πλατφόρμα.
4.4.2 Δημιουργία επαγγελματικών προγραμμάτων σπουδών για επαγγελματίες οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ (πανεπιστήμιο / ΕΕΚ). ⁴⁵	20 έτος Μήνες 13-18	ΥΠΠΕΘ σε συνεργασία το Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	- Ανάπτυξη επαγγελματικών προγραμμάτων σπουδών.
4.4.3 Διοργάνωση πιστοποιημένης εκπαίδευσης σε διαδικασίες οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ, συμπεριλαμβανομένης της βασισμένης στις ρουτίνες παρέμβασης, της αξιολόγησης και του ΕΠΟΥ, και διασφάλιση ότι παρέχονται τακτικές, συνεχή εκπαιδευτικά σεμινάρια σε επαγγελματίες ΠΠΠ.	20 έτος Μήνες 13-18	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο μέσω του ΜΑΑ	-Ανάπτυξη ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού υλικού και εκπαιδευτικού προγράμματος για την ΠΠΠ. -Αρχεία παρακολούθησης της εκπαίδευσης ΠΠΠ.
4.4.4 Δημιουργία μιας ομάδας πιστοποιημένων εκπαιδευτών που θα είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση στην οικογενειοκεντρική ΠΠΠ και παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής/ καθοδήγησης για επαγγελματίες της ΠΠΠ. ⁴⁶	20 έτος Μήνες 19-24	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο	- Δημιουργία ομάδας πιστοποιημένων εκπαιδευτών ΠΠΠ.
4.4.5 Ανάπτυξη ενός πιστοποιημένου επαγγελματικού περιγράμματος για επαγγελματίες της ΠΠΠ, καθώς και επίσημα θεσπισμένης διαδικασίας συνεχούς πιστοποίησης.	30 έτος Μήνες 25-32	Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο σε συνεργασία με τον ΕΟΠΠΕΠ	- Ανάπτυξη πιστοποιημένου επαγγελματικού περιγράμματος με σαφείς προϋποθέσεις εκπαίδευσης, εξετάσεων και πιστοποίησης.

44 Η πλατφόρμα LearnECD περιλαμβάνει έναν βασικό κύκλο μαθημάτων για την οικογενειοκεντρική ΠΠΠ, ο οποίος διευκολύνει την εκτενή, ευέλικτη, διαδικτυακή διαδραστική αυτο-ρυθμιζόμενη μάθηση. Ο κύκλος μαθημάτων απευθύνεται σε επαγγελματίες αλλά και σε φοιτητές Πρώιμης Παιδικής Ανάπτυξης, Ιατρικής, Ψυχολογίας κ.ά. Αποτελεί ένα καλό σημείο εκκίνησης για τη διεύρυνση των γνώσεων σχετικά με την ΠΠΠ και μπορεί να συμπληρώσει άλλες ευκαιρίες μάθησης στο πλαίσιο της συνεχούς επαγγελματικής επιμόρφωσης για επαγγελματίες που μεταβαίνουν στην οικογενειοκεντρική ΠΠΠ. Για περισσότερες πληροφορίες, δείτε εδώ: <https://www.unicef.org/eca/learnecd>

45 Στόχος είναι να δημιουργηθούν προγράμματα σπουδών για πανεπιστήμια και ΕΕΚ για τους μελλοντικούς επαγγελματίες της ΠΠΠ και, επιπλέον, να ενσωματωθεί το στοιχείο της ΠΠΠ στα υπάρχοντα προγράμματα σπουδών που απευθύνονται σε κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, ιατρικό προσωπικό, εκπαιδευτικούς κ.λπ.

46 Για το σκοπό αυτό, η μονοετής εκπαίδευση που παρασχέθηκε στο πλαίσιο του έργου ECI Greece σε επαγγελματίες επτά επιλεγμένων πιλοτικών φορέων και η εμπειρία από την εφαρμογή της, θα πρέπει να αξιοποιηθούν με τη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που αναπτύχθηκε και με τη συμμετοχή των εκπαιδευμένων επαγγελματιών.

5. Ενδεικτικό Χρονοδιάγραμμα

Κεφάλαια, ορόσημα και δράσεις του Σχεδίου Δράσης	Έτος 1				Έτος 2				Έτος 3			
	1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-21	22-24	25-27	28-30	31-33	34-36
1. Διατομεακή συνεργασία προς ένα ολιστικό σύστημα οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ												
1.1 Καθορισμός διαδικασιών συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ συναρμόδιων υπουργείων για την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης.												
1.1.1 Δημιουργία πολυτομεακής επιτροπής ΠΠΠ												
1.1.2 Καθορισμός και συμφωνία των κατευθυντήριων αξιών κατά την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης για την ΠΠΠ στην Ελλάδα.												
1.1.3 Καθορισμός σαφών καθηκόντων, αρμοδιοτήτων και διαδικασιών παρακολούθησης για την Επιτροπή												
1.1.4 Καθορισμός πρωτοκόλλων συντονισμού												
1.2 Καθορισμός των αρμοδιοτήτων και της λειτουργίας του μελλοντικού συστήματος ΠΠΠ και των βημάτων για τη μετάβαση στο νέο οικογενειοκεντρικό												
1.2.1 Διαβούλευση με τις οικογένειες												
1.2.2 Συζήτηση και συμφωνία σχετικά με τον συγκεκριμένο τρόπο λειτουργίας του μελλοντικού οικογενειοκεντρικού συστήματος ΠΠΠ στην Ελλάδα												
2.Χρηματοδότηση και βιωσιμότητα												
2.1 Εξασφάλιση χρηματοδότησης για την υλοποίηση του Σχεδίου Δράσης												
2.1.1 Αξιολόγηση των δαπανών για το Σχέδιο Δράσης που δεν χρηματοδοτούνται μέσω του ΜΑΑ και προσδιορισμός των πόρων για τη διασφάλιση της υλοποίησής τους												

Κεφάλαια, ορόσημα και δράσεις του Σχεδίου Δράσης	Έτος 1				Έτος 2				Έτος 3			
	1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-21	22-24	25-27	28-30	31-33	34-36
2.2 Εξασφάλιση της συνέχειας και της οικονομικής βιωσιμότητας της μεταρρύθμισης μετά τη λήξη του χρονοδιαγράμματος του Σχεδίου Δράσης.												
2.2.1 Μετά τη λήξη του πιλοτικού προγράμματος ΜΑΑ, αξιολόγηση του πιλοτικού προγράμματος και σύνταξη έκθεσης εκτίμησης κόστους												
2.2.2 Προσδιορισμός μέτρων για τη στήριξη των οικογενειών που λαμβάνουν υπηρεσίες ΠΠΠ												
2.2.3 Ανάπτυξη σχεδίου δράσης για το μέλλον της μεταρρύθμισης												
3. Έγκαιρος εντοπισμός και παραπομπή												
3.1 Χαρτογράφηση του εθνικού συστήματος έγκαιρου εντοπισμού, αρχικής παραπομπής και αναπτυξιακής αξιολόγησης και διευκόλυνση της πρόσβασης.												
3.1.1 Χαρτογράφηση του υφιστάμενου συστήματος έγκαιρου εντοπισμού, αρχικής παραπομπής και αναπτυξιακής αξιολόγησης												
3.1.2 Δημιουργία σχετικής διαδικτυακής βάσης δεδομένων που θα ενημερώνεται συνεχώς και θα προσφέρει εύκολη πρόσβασης και πλοήγηση στους γονείς												
3.2 Ενίσχυση του συστήματος έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής.												
3.2.1 Δημιουργία κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τον έγκαιρο εντοπισμό και την παραπομπή σε υπηρεσία ΠΠΠ												
3.2.2 Καθορισμός πρωτοκόλλων έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής για τα μαιευτήρια												
3.2.3 Σχεδιασμός και παροχή εκπαίδευσης για μαιευτήρια και επαγγελματίες των μονάδων εντατικής θεραπείας νεογνών												

Κεφάλαια, ορόσημα και δράσεις του Σχεδίου Δράσης	Έτος 1				Έτος 2				Έτος 3			
	1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-21	22-24	25-27	28-30	31-33	34-36
3.2.4 Σχεδιασμός και παροχή εκπαίδευσης για παιδίατρους												
3.2.5 Συμπερίληψη μαθημάτων και πρακτικής εξάσκησης στην ΠΠΠ στα προγράμματα σπουδών των παιδιατρικών σχολείων												
3.2.6 Λειτουργικοποίηση και αναβάθμιση του υφιστάμενου προγράμματος έγκαιρου εντοπισμού «Κυψέλη»												
3.2.7 Συμπερίληψη μαθημάτων σχετικά με την ΠΠΠ στα προγράμματα σπουδών και ενδοϋπηρεσιακές εκπαιδεύσεις των εκπαιδευτικών ΠΕΦ												
3.2.8 Επιμέλεια κατάρτισης στις κατευθυντήριες γραμμές έγκαιρου εντοπισμού και σχεδιασμός δράσεων για την κατάρτιση όλου του προσωπικού που εργάζεται σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς												
3.3 Ανάπτυξη και διάδοση ενημερωτικού υλικού και δραστηριοτήτων για γονείς και τοπικές κοινότητες σχετικά με τον έγκαιρο εντοπισμό, τις ποιοτικές υπηρεσίες ΠΠΠ και την ενδυνάμωση των γονέων.												
3.3.1. Ανάπτυξη ενημερωτικού υλικού και πραγματοποίηση δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης σε επίπεδο τοπικών κοινοτήτων												
3.3.2 Παροχή δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, με στόχο ειδικά τους γονείς												
3.4 Διασφάλιση ισότιμης διαθεσιμότητας έγκαιρου εντοπισμού και παραπομπής.												
3.4.1 Αύξηση του ανθρώπινου δυναμικού των κοινωνικών υπηρεσιών των δήμων												
3.4.2 Δημιουργία τμήματος ΠΠΠ σε όλα τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας της Ελλάδας												

Κεφάλαια, ορόσημα και δράσεις του Σχεδίου Δράσης	Έτος 1				Έτος 2				Έτος 3			
	1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-21	22-24	25-27	28-30	31-33	34-36
3.4.3 Εκπαίδευση του προσωπικού των κοινωνικών υπηρεσιών σε Δήμους και τμήματα ΠΠΠ των Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές έγκαιρου εντοπισμού.												
3.4.4 Εκπαίδευση επαγγελματιών υγείας που εργάζονται σε Κέντρα Υγείας και Τοπικές Μονάδες Υγείας (ΤΟΜΥ) σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές έγκαιρου εντοπισμού												
3.4.5 Ανάπτυξη έρευνας για την ανάλυση των βημάτων και των απαιτήσεων για τη δημιουργία ενός μοντέλου εξ αποστάσεως υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης												
4. Παροχή υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ												
4.1 Διεξαγωγή εκτενούς έρευνας σχετικά με την τρέχουσα κατάσταση των υπηρεσιών πρώιμης παρέμβασης όσον αφορά τους παρόχους και τους αποδέκτες.												
4.1.1 Χαρτογράφηση των υφιστάμενων δημόσιων και ιδιωτικών παρόχων που προσφέρουν υπηρεσίες ΠΠΠ και εξατομικευμένες θεραπείες												
4.1.2 Συλλογή δεδομένων μέσω του συστήματος ΕΟΠΥΥ για παιδιά ηλικίας 0-6 ετών που λαμβάνουν θεραπείες												
4.2 Διασφάλιση ότι οι υπηρεσίες ΠΠΠ είναι υψηλής ποιότητας, αποτελεσματικές και ικανοποιούν τις ανάγκες των οικογενειών και των παιδιών.												
4.2.1 Δημιουργία ενός συνόλου λειτουργικών προτύπων για τις υπηρεσίες ΠΠΠ												
4.2.2 Ορισμός ενός φορέα και μιας διαδικασίας για την πιστοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των υπηρεσιών οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ.												

Κεφάλαια, ορόσημα και δράσεις του Σχεδίου Δράσης	Έτος 1				Έτος 2				Έτος 3			
	1-3	4-6	7-9	10-12	13-15	16-18	19-21	22-24	25-27	28-30	31-33	34-36
4.2.3 Δημιουργία μητρώου πιστοποιημένων παρόχων οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ με συγκεκριμένα πρότυπα ποιότητας για την παροχή των υπηρεσιών.												
4.2.4 Τακτικές ενημερώσεις του ιστότοπου που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου ECI Greece												
4.3 Διασφάλιση ότι όλα τα παιδιά από 0 έως 4 ετών με αναπηρία ή αναπτυξιακή καθυστέρηση ή με κίνδυνο αναπηρίας ή αναπτυξιακής καθυστέρησης είναι σε θέση να συμμετάσχουν στην κανονική, υψηλής ποιότητας ΠΕΦ.												
4.3.1 Ανάπτυξη συμπεριληπτικών εκπαιδευτικών κατευθυντήριων γραμμών για εκπαιδευτικούς ΠΕΦ												
4.3.2 Διασφάλιση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών της ΠΕΦ και των επαγγελματιών της ΠΠΠ												
4.4 Ανάπτυξη των ικανοτήτων του προσωπικού και διασφάλιση ότι όλοι οι επαγγελματίες της ΠΠΠ είναι ευαισθητοποιημένοι και εκπαιδευμένοι στις αρχές και τις πρακτικές της οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ.												
4.4.1 Προσαρμογή στα ελληνικά της διαδικτυακής πλατφόρμας LearnECD της UNICEF												
4.4.2 Δημιουργία επαγγελματικών προγραμμάτων σπουδών για επαγγελματίες οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ												
4.4.3 Διοργάνωση πιστοποιημένης εκπαίδευσης σε διαδικασίες οικογενειοκεντρικής ΠΠΠ												
4.4.4 Δημιουργία μιας ομάδας πιστοποιημένων εκπαιδευτών που θα είναι υπεύθυνοι για την πρακτική εκπαίδευση στην οικογενειοκεντρική ΠΠΠ												
4.4.5 Ανάπτυξη ενός πιστοποιημένου επαγγελματικού περιγράμματος για την ΠΠΠ												

Με τη χρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι πληροφορίες και οι απόψεις που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο είναι του/των συντάκτη/συντακτών και δεν αντανακλούν αναγκαία την επίσημη άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν εγγυάται την ορθότητα των δεδομένων που περιέχονται στο παρόν έγγραφο. Ούτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ούτε οποιοδήποτε πρόσωπο που ενεργεί για λογαριασμό της μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνο για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό.

Αρχικός τίτλος σύμφωνα με το σχέδιο διαχείρισης έργου

Το Σχέδιο Δράσης για την ΠΠΠ στην Ελλάδα αντιστοιχεί στα παραδοτέα του έργου D5.2: «Οδικός χάρτης για την ΠΠΠ στην Ελλάδα» και D5.3: «Νομοθετική πρόταση για την ΠΠΠ στην Ελλάδα», στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 5: «Οδικός χάρτης για την ΠΠΠ στην Ελλάδα».

Αναγνώριση συνεισφοράς & Δικαιώματα

Απόδοση προέλευσης: Παρακαλούμε να χρησιμοποιείτε την εξής παραπομπή για αυτό το έργο: European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD), Βρυξέλλες, 2024.

Copyright

Copyright © EASPD 2024. Με την επιφύλαξη παντός νομίμου δικαιώματος. Δεν επιτρέπεται η αναπαραγωγή, η αποθήκευση ή η εισαγωγή κανενός τμήματος αυτού του εντύπου σε σύστημα ανάκτησης χωρίς την προηγούμενη άδεια των κατόχων πνευματικών δικαιωμάτων.

Η δράση έχει χρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Technical Support Instrument (Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης) και υλοποιείται από τον EASPD σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.